

2

ט. מגילה דף ה' ע"ג
 זכר, וכפירוש החוספוט
 שם ז"ל (הו"ו) וכן כתב
 הטור [סוף סימן] בשם
 רב עמרם [מדרי] רב עמרם,
 ספר פורים [מ] ואביו
 הראשון [שם פ"א סימן ז']
 תרצ"א. לטון הרמזים
 ומגילה צפרק ב' הלכה
 ט' ממשה מגילה דף י"ז
 ע"ג:
 ג. במשנה [סוף] מן
 דקנקתום פסולה והרב
 המגיד [שם] כתב שם דע
 שדקנקתום פסולה
 ובממיו כשרה ועין
 בחוספוט שם דף י"ח
 ע"ג ד"ה קנקתום:
 ג. שם במשנה:

(כ"א) [עין] בשם מהר"ק שורש קמ"ד, דאם נמאל המנהג בלחם
 פוסק אין לנטול, ואפילו בשעת הדחק אין לשנות מנהג, כדאמרין
 בפסחים ג' ב' צנני צינן. ואפילו יש במנהג ז' איסור, אין לנטול,
 כמו שכתב מהר"ק שורש ט'. ואפילו במנהג מקום אחד, אמרין
 שמצטל הלכה. מיהו אם נשמה
 הענין מאשר היה בזמן הראשונים,
 רשאים לשנות המנהג לפי הזמן,
 עכ"ל. ומה"ר אייזיק שטיין צביאורו
 קמ"ג [עשין פט קעג, ב' כתב, הא
 דאמרין] וירושלמי בנא מציעא ריש פ"ו
 מנהג עוקר הלכה, היינו אפילו רוב
 דיעות סבירא להו אסור והתלמוד
 מסייע להו, והמנהג צנוי על פי
 הפסיקתא או ספרים חילונים,
 אמרין מנהג עוקר הלכה, דודאי
 כך קבלו אבותינו איש מפי איש,
 עכ"ל [עין מהר"ק שורש ט'
 ושורש נ"ד ובספר ב"ר שבע ע"ג
 סימן כג]. ודוקא מנהג שנחידק על פי
 כעושה בשיקול הדעת [מסכת סופרים פרק י"ד הלכה י"ג].
 להמירו [גמרא פרק קמא דביצה ה' א'] ואין ציח דין יכול לנטול דברי בית דין חצירו, אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין [ערוך פ"א
 משנה ה']. וכל דבר שהוא רק משום חששא ועצרה החששא, אין לרץ מנין אחר, כמו שכתוב ביו"ד דעה סימן קי"ו [שפי"א] ובחוספוט
 בי"ה [שם ד"ה ב' ג' ע"ג]. ועין שם. וביצמות דף ע"ט [ע"ג ד"ה סימן] כתבו דבדבר שבממון יכולים לנטול דברי בית דין חצירו, משום דהפקר בית
 דין הפקר. ולכאורה לא משמע הכי ציטין דף ל"ו [ע"ג] גבי פרוצול, ע"ש. מיהו יש לומר דהתם הו"ו מילתא דאיסורא, שעל ידי
 כן נמנעין מלהלוות. ועין שם בחוספוט [ד"ה אלא] דדבר שלא פשט איסורו ב"ב רוב ישראל יכולין לנטול, ע"ש. ועין מה שכתבתי סוף
 סימן ט' [סי"ק ז']. ועין בספר נחלת שבעה [מ"ד סימן ט'] דיינים הרבה מענין המנהגים, ובספר ב"ר שבע [שם] ב"ג צריך לחזור בו.
 אף על פי שיש לו מלה אנשים, בלמדת בנהגות אשר"י [מגילה פ"א סימן ז'] [מסכתק צקטנים]. וגשים פלוגתא היא צטור סימן
 מרפ"ז סעיף ב': ב"ד ויש להסתפק. בלמדת בנהגות אשר"י [מגילה פ"א סימן ז'] [מסכתק צקטנים]. וגשים פלוגתא היא צטור סימן
 מרפ"ט [עמוד מרגן]: ב"ד לכתחלה ביחוד. דמשום [שם] ברוב עם לא מטרחין ליה למכתב עשרה. והא דמנבטלים [שם] כל המצוות מפני
 מקרא מגילה צצבור [סימן מרפ"ו סעיף ב'], היינו למצוה מן המצוות:

סימן תרצא

דיני כתיבת המגילה ותפירתה. וכו' א סעיפים:

א. אין כותבין המגילה אלא בדיו [א] על הגויל או על הקלף [ב] בספר תורה [ג] ואם
 כתבה [א] בטי עפצא [ב] וקנקתום כשרה [ג] כתבה בשאר מיני צבעונים פסולה
 כמו שכתב מהר"ק שורש קמ"ד, דאם נמאל המנהג בלחם פוסק אין לנטול, ואפילו בשעת הדחק אין לשנות מנהג, כדאמרין בפסחים ג' ב' צנני צינן. ואפילו יש במנהג ז' איסור, אין לנטול, כמו שכתב מהר"ק שורש ט'. ואפילו במנהג מקום אחד, אמרין שמצטל הלכה. מיהו אם נשמה הענין מאשר היה בזמן הראשונים, רשאים לשנות המנהג לפי הזמן, עכ"ל. ומה"ר אייזיק שטיין צביאורו קמ"ג [עשין פט קעג, ב' כתב, הא דאמרין] וירושלמי בנא מציעא ריש פ"ו מנהג עוקר הלכה, היינו אפילו רוב דיעות סבירא להו אסור והתלמוד מסייע להו, והמנהג צנוי על פי הפסיקתא או ספרים חילונים, אמרין מנהג עוקר הלכה, דודאי כך קבלו אבותינו איש מפי איש, עכ"ל [עין מהר"ק שורש ט' ושורש נ"ד ובספר ב"ר שבע ע"ג סימן כג]. ודוקא מנהג שנחידק על פי כעושה בשיקול הדעת [מסכת סופרים פרק י"ד הלכה י"ג]. להמירו [גמרא פרק קמא דביצה ה' א'] ואין ציח דין יכול לנטול דברי בית דין חצירו, אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין [ערוך פ"א משנה ה']. וכל דבר שהוא רק משום חששא ועצרה החששא, אין לרץ מנין אחר, כמו שכתוב ביו"ד דעה סימן קי"ו [שפי"א] ובחוספוט בי"ה [שם ד"ה ב' ג' ע"ג]. ועין שם. וביצמות דף ע"ט [ע"ג ד"ה סימן] כתבו דבדבר שבממון יכולים לנטול דברי בית דין חצירו, משום דהפקר בית דין הפקר. ולכאורה לא משמע הכי ציטין דף ל"ו [ע"ג] גבי פרוצול, ע"ש. מיהו יש לומר דהתם הו"ו מילתא דאיסורא, שעל ידי כן נמנעין מלהלוות. ועין שם בחוספוט [ד"ה אלא] דדבר שלא פשט איסורו ב"ב רוב ישראל יכולין לנטול, ע"ש. ועין מה שכתבתי סוף סימן ט' [סי"ק ז']. ועין בספר נחלת שבעה [מ"ד סימן ט'] דיינים הרבה מענין המנהגים, ובספר ב"ר שבע [שם] ב"ג צריך לחזור בו. אף על פי שיש לו מלה אנשים, בלמדת בנהגות אשר"י [מגילה פ"א סימן ז'] [מסכתק צקטנים]. וגשים פלוגתא היא צטור סימן מרפ"ז סעיף ב': ב"ד ויש להסתפק. בלמדת בנהגות אשר"י [מגילה פ"א סימן ז'] [מסכתק צקטנים]. וגשים פלוגתא היא צטור סימן מרפ"ט [עמוד מרגן]: ב"ד לכתחלה ביחוד. דמשום [שם] ברוב עם לא מטרחין ליה למכתב עשרה. והא דמנבטלים [שם] כל המצוות מפני מקרא מגילה צצבור [סימן מרפ"ו סעיף ב'], היינו למצוה מן המצוות:

באר היטב
 מקום אחד, אמרין שמצטל הלכה. מיהו אם נשמה הענין מאשר היה בזמן הראשונים, רשאים לשנות המנהג לפי הזמן, עכ"ל. ומה"ר אייזיק שטיין צביאורו קמ"ג [עשין פט קעג, ב' כתב, הא דאמרין] וירושלמי בנא מציעא ריש פ"ו מנהג עוקר הלכה, היינו אפילו רוב דיעות סבירא להו אסור והתלמוד מסייע להו, והמנהג צנוי על פי הפסיקתא או ספרים חילונים, אמרין מנהג עוקר הלכה, דודאי כך קבלו אבותינו איש מפי איש, עכ"ל [עין מהר"ק שורש ט' ושורש נ"ד ובספר ב"ר שבע ע"ג סימן כג]. ודוקא מנהג שנחידק על פי כעושה בשיקול הדעת [מסכת סופרים פרק י"ד הלכה י"ג]. להמירו [גמרא פרק קמא דביצה ה' א'] ואין ציח דין יכול לנטול דברי בית דין חצירו, אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין [ערוך פ"א משנה ה']. וכל דבר שהוא רק משום חששא ועצרה החששא, אין לרץ מנין אחר, כמו שכתוב ביו"ד דעה סימן קי"ו [שפי"א] ובחוספוט בי"ה [שם ד"ה ב' ג' ע"ג]. ועין שם. וביצמות דף ע"ט [ע"ג ד"ה סימן] כתבו דבדבר שבממון יכולים לנטול דברי בית דין חצירו, משום דהפקר בית דין הפקר. ולכאורה לא משמע הכי ציטין דף ל"ו [ע"ג] גבי פרוצול, ע"ש. מיהו יש לומר דהתם הו"ו מילתא דאיסורא, שעל ידי כן נמנעין מלהלוות. ועין שם בחוספוט [ד"ה אלא] דדבר שלא פשט איסורו ב"ב רוב ישראל יכולין לנטול, ע"ש. ועין מה שכתבתי סוף סימן ט' [סי"ק ז']. ועין בספר נחלת שבעה [מ"ד סימן ט'] דיינים הרבה מענין המנהגים, ובספר ב"ר שבע [שם] ב"ג צריך לחזור בו. אף על פי שיש לו מלה אנשים, בלמדת בנהגות אשר"י [מגילה פ"א סימן ז'] [מסכתק צקטנים]. וגשים פלוגתא היא צטור סימן מרפ"ז סעיף ב': ב"ד ויש להסתפק. בלמדת בנהגות אשר"י [מגילה פ"א סימן ז'] [מסכתק צקטנים]. וגשים פלוגתא היא צטור סימן מרפ"ט [עמוד מרגן]: ב"ד לכתחלה ביחוד. דמשום [שם] ברוב עם לא מטרחין ליה למכתב עשרה. והא דמנבטלים [שם] כל המצוות מפני מקרא מגילה צצבור [סימן מרפ"ו סעיף ב'], היינו למצוה מן המצוות:

דיני כתיבת המגילה ותפירתה. וכו' א סעיפים:
 א. אין כותבין המגילה אלא בדיו [א] על הגויל או על הקלף [ב] בספר תורה [ג] ואם כתבה [א] בטי עפצא [ב] וקנקתום כשרה [ג] כתבה בשאר מיני צבעונים פסולה
 כמו שכתב מהר"ק שורש קמ"ד, דאם נמאל המנהג בלחם פוסק אין לנטול, ואפילו בשעת הדחק אין לשנות מנהג, כדאמרין בפסחים ג' ב' צנני צינן. ואפילו יש במנהג ז' איסור, אין לנטול, כמו שכתב מהר"ק שורש ט'. ואפילו במנהג מקום אחד, אמרין שמצטל הלכה. מיהו אם נשמה הענין מאשר היה בזמן הראשונים, רשאים לשנות המנהג לפי הזמן, עכ"ל. ומה"ר אייזיק שטיין צביאורו קמ"ג [עשין פט קעג, ב' כתב, הא דאמרין] וירושלמי בנא מציעא ריש פ"ו מנהג עוקר הלכה, היינו אפילו רוב דיעות סבירא להו אסור והתלמוד מסייע להו, והמנהג צנוי על פי הפסיקתא או ספרים חילונים, אמרין מנהג עוקר הלכה, דודאי כך קבלו אבותינו איש מפי איש, עכ"ל [עין מהר"ק שורש ט' ושורש נ"ד ובספר ב"ר שבע ע"ג סימן כג]. ודוקא מנהג שנחידק על פי כעושה בשיקול הדעת [מסכת סופרים פרק י"ד הלכה י"ג]. להמירו [גמרא פרק קמא דביצה ה' א'] ואין ציח דין יכול לנטול דברי בית דין חצירו, אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין [ערוך פ"א משנה ה']. וכל דבר שהוא רק משום חששא ועצרה החששא, אין לרץ מנין אחר, כמו שכתוב ביו"ד דעה סימן קי"ו [שפי"א] ובחוספוט בי"ה [שם ד"ה ב' ג' ע"ג]. ועין שם. וביצמות דף ע"ט [ע"ג ד"ה סימן] כתבו דבדבר שבממון יכולים לנטול דברי בית דין חצירו, משום דהפקר בית דין הפקר. ולכאורה לא משמע הכי ציטין דף ל"ו [ע"ג] גבי פרוצול, ע"ש. מיהו יש לומר דהתם הו"ו מילתא דאיסורא, שעל ידי כן נמנעין מלהלוות. ועין שם בחוספוט [ד"ה אלא] דדבר שלא פשט איסורו ב"ב רוב ישראל יכולין לנטול, ע"ש. ועין מה שכתבתי סוף סימן ט' [סי"ק ז']. ועין בספר נחלת שבעה [מ"ד סימן ט'] דיינים הרבה מענין המנהגים, ובספר ב"ר שבע [שם] ב"ג צריך לחזור בו. אף על פי שיש לו מלה אנשים, בלמדת בנהגות אשר"י [מגילה פ"א סימן ז'] [מסכתק צקטנים]. וגשים פלוגתא היא צטור סימן מרפ"ז סעיף ב': ב"ד ויש להסתפק. בלמדת בנהגות אשר"י [מגילה פ"א סימן ז'] [מסכתק צקטנים]. וגשים פלוגתא היא צטור סימן מרפ"ט [עמוד מרגן]: ב"ד לכתחלה ביחוד. דמשום [שם] ברוב עם לא מטרחין ליה למכתב עשרה. והא דמנבטלים [שם] כל המצוות מפני מקרא מגילה צצבור [סימן מרפ"ו סעיף ב'], היינו למצוה מן המצוות:

באר היטב
 מקום אחד, אמרין שמצטל הלכה. מיהו אם נשמה הענין מאשר היה בזמן הראשונים, רשאים לשנות המנהג לפי הזמן, עכ"ל. ומה"ר אייזיק שטיין צביאורו קמ"ג [עשין פט קעג, ב' כתב, הא דאמרין] וירושלמי בנא מציעא ריש פ"ו מנהג עוקר הלכה, היינו אפילו רוב דיעות סבירא להו אסור והתלמוד מסייע להו, והמנהג צנוי על פי הפסיקתא או ספרים חילונים, אמרין מנהג עוקר הלכה, דודאי כך קבלו אבותינו איש מפי איש, עכ"ל [עין מהר"ק שורש ט' ושורש נ"ד ובספר ב"ר שבע ע"ג סימן כג]. ודוקא מנהג שנחידק על פי כעושה בשיקול הדעת [מסכת סופרים פרק י"ד הלכה י"ג]. להמירו [גמרא פרק קמא דביצה ה' א'] ואין ציח דין יכול לנטול דברי בית דין חצירו, אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין [ערוך פ"א משנה ה']. וכל דבר שהוא רק משום חששא ועצרה החששא, אין לרץ מנין אחר, כמו שכתוב ביו"ד דעה סימן קי"ו [שפי"א] ובחוספוט בי"ה [שם ד"ה ב' ג' ע"ג]. ועין שם. וביצמות דף ע"ט [ע"ג ד"ה סימן] כתבו דבדבר שבממון יכולים לנטול דברי בית דין חצירו, משום דהפקר בית דין הפקר. ולכאורה לא משמע הכי ציטין דף ל"ו [ע"ג] גבי פרוצול, ע"ש. מיהו יש לומר דהתם הו"ו מילתא דאיסורא, שעל ידי כן נמנעין מלהלוות. ועין שם בחוספוט [ד"ה אלא] דדבר שלא פשט איסורו ב"ב רוב ישראל יכולין לנטול, ע"ש. ועין מה שכתבתי סוף סימן ט' [סי"ק ז']. ועין בספר נחלת שבעה [מ"ד סימן ט'] דיינים הרבה מענין המנהגים, ובספר ב"ר שבע [שם] ב"ג צריך לחזור בו. אף על פי שיש לו מלה אנשים, בלמדת בנהגות אשר"י [מגילה פ"א סימן ז'] [מסכתק צקטנים]. וגשים פלוגתא היא צטור סימן מרפ"ז סעיף ב': ב"ד ויש להסתפק. בלמדת בנהגות אשר"י [מגילה פ"א סימן ז'] [מסכתק צקטנים]. וגשים פלוגתא היא צטור סימן מרפ"ט [עמוד מרגן]: ב"ד לכתחלה ביחוד. דמשום [שם] ברוב עם לא מטרחין ליה למכתב עשרה. והא דמנבטלים [שם] כל המצוות מפני מקרא מגילה צצבור [סימן מרפ"ו סעיף ב'], היינו למצוה מן המצוות:

שערי תשובה
 תרצא (א) אין כותבין בו. ע"י בברכי יוסף [ואו א] שהביא בשם מהר"מ פורבניצאל בחשובה כה"י [סימן עג] כתב, במעשה שהדפיסו מגילות על [כתב] [קלף] והצריכו גזירה, דפסולים משום חק תוכות, ודילמא אתי למטעי להכשרים, אבל בנייר לא אתי למטעי, ע"ש. ועין פרי חדש [ואו ב] דאם דפוסה רובא פסולה אבל כתובה רובה כשר, ודלא כספר הזכרונות [סוף הלכות פחים; פט, א מהדורת מנקאש] כו'. ועין בספר קרבן נתנאל [מגילה ריש פ"ב] שהשיג עליו דרמ"י להשמיט הסופר כו', דזאת דנכתב שלא כהוגן גרע, כמו שכתב רש"י דף ט' [ג"א חוספוט שם ד"ה בשלמא], והברכי יוסף [ואו ב] הליץ בעד הפרי חדש דדעתו דהחוספות [שם] פליגי על רש"י בזה, ע"ש. ולענין דפוס אם הוא חק תוכות, דעת כמה חשובות שהם גידון כתיבה, ועין לעיל סימן רפ"ד נ"י סי"ב; ג' מ"א ריש הסימן] וביד הלכות ספר תורה [סימן רנ"א ט"ו סי"ח ח]. ועין בתשוב"ץ חלק א' סימן ח' דמגילה בכתב מאשיק [והוא כעין משיטא שלנו] פסולה, והביאו בכנסת הגדולה [בשי"ר, הגה"ט או"ב]. ותמה [שם או"ב] על הפוסקים [ולהשמיטו] [שהשמיטו] ממשנתנו דתני [מגילה ה' א] עד שתתא כתובה אשורית, ע"ש, וקדחתי כאן:

ציונים לרמ"א

- ט. (הגהות אשרי פ"ק קמ"א) טור סימן (תרפ"ד) (תרפ"ט) [עמוד מרגן]:
- ט. ב"י [עמוד מרגן] ד"ה [ואמת] בשם אריות חיים [שם סימן ז']:
- ט. ב"י [שם ד"ה כתב, בשם] אריות חיים שם שכתב כן בשם [רמ"א]:

הגהות והערות

- חב. ע"י מה שכתבתי סימן ז"ה סעיף ד' [סי"ק ד'] [ע"י פ"א]
- חג. הטור כתב בשמו "לרץ לומר אחר עשרה ואם אי אפשר עשרה או קורין אותה אלא בעשרה":
- חד. תיבות "טור סימן מרפ"ד" נוספו ממהדורות דהרמב"ם מ"ב:
- חה. הגירסא המשובשת "ופלוגתא", ומאלף ככל הדפוסים ממהדורת א"ת"י ה"ט:
- חז. הוקף ע"פ דמשק אליעזר:
- חח. ע"י הערה עג:
- חט. הכוונה לרבינו גרשום מאור הגולה, ע"י מרדכי השלם מגילה עמוד ט':
- חס. בוגנו [מקן דמהדורת א"ת"י מ"פ כחוב "ופלוגתא", וכמו שכתבתי צפ"י מרדכי]:
- צ. הוקף ע"פ לקוטי חבר ע"י הבע"ק ק"ח דברי החפ"ק סופר:
- צא. הרצא אז ברוב המהדורות

ועצרה לקרות צצבור משום ברוב עם [וולת תלמוד חורה של רבים, וכו'] שביארתי בסימן מרפ"ו [במ"א פ"א ג' דביבור ע"ג]. היינו למצוה מן המצוות כיון דיש שעות המלוה אחר קריאת המגילה, לכן ראוי לקיים ברוב עם אצל לערות לא מטרחין ליה:

בזושי שרד
 (טז) עשרה. אף על פי שיש לו מלה אנשים, מלוה לקרותה צצבור, משום ברוב עם הדחת מלך, ר"ן, ב"ה, [מ"א פ"ק ב' ג']. ועין ש"ח הלכות קטנות חלק א' סימן רפ"ז דאפילו צימו קטון לנית הכנסת ותלוטויה פמויה לנית הכנסת, אפילו הכי ילך לנית הכנסת משום פרסומי יוסא, ע"ש:

(טז) עשרה. אף על פי שיש לו מלה אנשים, מלוה לקרותה צצבור, משום ברוב עם הדחת מלך, ר"ן, ב"ה, [מ"א פ"ק ב' ג']. ועין ש"ח הלכות קטנות חלק א' סימן רפ"ז דאפילו צימו קטון לנית הכנסת ותלוטויה פמויה לנית הכנסת, אפילו הכי ילך לנית הכנסת משום פרסומי יוסא, ע"ש:

(טז) עשרה. אף על פי שיש לו מלה אנשים, מלוה לקרותה צצבור, משום ברוב עם הדחת מלך, ר"ן, ב"ה, [מ"א פ"ק ב' ג']. ועין ש"ח הלכות קטנות חלק א' סימן רפ"ז דאפילו צימו קטון לנית הכנסת ותלוטויה פמויה לנית הכנסת, אפילו הכי ילך לנית הכנסת משום פרסומי יוסא, ע"ש:

③

Moellin, Jacob ben Moses

ספר

מהרי"ל

מנהגים

של רבינו יעקב מוליין זצ"ל

יוצא לאור ע"פ דפוסים ישנים וכתבי יד
בצירוף ציונים ומקורות, הארות והערות
שינויי נוסחאות ומפתחות

על ידי

שלמה י. שפיצר

מפעל תורת חכמי אשכנז
מכון ירושלים • תשמ"ט

בכלל יהודי, ואמר מהר"י סג"ל סמך משום דכתיב אורה ושמחה וששון, ואורה זו תורה שנא' כי נר מצוה ותורה אור (משלי ו, כג). שמחה וששון זו מילה שנאמר בה שש אנכי על אמרתך³ (תהלים קיט, קסב). נמצא⁴ דנסמך המילה לתורה*. והיו קורין שם הנער מרדכי. ומהר"ל היה סנדק לתינוק⁶, וכשהיה נימול לא היה שם מפה ללפף בה רגלי התינוק כמו שרגיל אחר המילה שלא יתקלקל. וצוה מהר"י סג"ל לימול מפה שגוללין בה ס"ת, ואמר שגם יריעה דס"ת גופה מותר ללפף בה מפני פיקוח נפש אם לא היה שם דבר אחר, ואמר דיטהרו המפה אח"כ ולהחזירה לב"ה דלא פקע בזה קדושתה ויתנו דבר להקדש שלא ליהנות מיניה בהנם.

[יב] מנהג הוא לפתוח איגרת⁸ המגילה ולכפול יריעה על יריעה לקיים בה האיגרת הזאת. וכן השיב מהר"י סג"ל בתשובה. וכשהיתה מגילה לפניו לעיין בה אחר החזן לא הקפיד והניחה כרוכה⁹. ואכן הבנתי בו שלא היה מקפיד

* בק"ק פרנקפורט מלין אחר קריאת מגילה, לפי שאין דבר מצוה דוחה מקרא מגילה, אלא מת מצוה בלבד⁵. (הגהת ר' הירש)

שינויי נוסחאות

- ה. מורה בקריאתה מקודס⁴ (ו); אחר קריאת התורה נסמן מילה (פ. ש); דמיכף מילה לקריאת (5. 6).
- א. הוספה: הוא מרדכי ניכר לרוב המכונה מרדכי צוכס כי אצו היה שמו צוכס (ו). ז. לכרוך (2. 7). ח. שלא יתקן אספלוניס דמילה (ז).
- ט. סכנת נפשות ולא פקע קדושיהו בזה, אך כמנסין ומטהרין אותה מן הדם (2).
- י. לכבוד התורה להקדש (2); מחלה או צמחיות (7); מועט (אוק).
- [יב] א. כריכת המגילה (1. 3. 5. 6). ב. כעין איגרת טרס קורין עה ציבור (שכט. 2. 5. 6); לפני הקורא (2).
- כ. בכו¹. בהדחבה: וכן הנהיג מהר"י סג"ל ששמש צה"כ היה פושט כריכת המגילה והיה כופל יריעה איריעה והניחה על — המגדל — מעמד הקורא טרס עלה לקרות¹. (רק ב.פ. ו.ש.) והניח טלית מלד ימין הקורא על הקרקע לרדת עליו כל היריעות שמוילא מידו הקורא שקראו צה"כ². ג. לפתוח מקודס להמיר כריכתו (3); לעשותה / לפותחה כאיגרת (2. שכט.); על אותה מגילה לפותחה (5. ז). לפטטה מעיקרא גם נשעת הקריאה חזר וכך נכל פעם מה שקראו כבר (1). ד. הנחמתי (אוק); ראימי והנמתי אמריו⁴ (5).

1. [יב] ראה בתשובות רבינו סי' נו על שאלת אחיו מדוע יש לפשוט את המגילה קודם קריאתה, וכ"כ בשם רבינו הד"מ בסי' תרצ, וראה בבאר הגולה ובמג"א שם ס"ק יח.
2. כנראה לכבודה ובכדי שלא תתלכלך המגילה. וראה שם במשנ"ב ס"ק נו מש"כ בנידון בשם הא"ר ופר"ח.
3. מכאן הוכיחו האחרונים בשם רבינו דצריך לפשוט כאגרת רק בציבור ולא ביחיד, ראה ב"ח בסי' תרצ בד"ה כתב רב האי, ובמג"א ס"ק יח ובעטרת זקנים שם וכן במקור חיים.
4. כ"כ הד"מ בסי' תרצ והמטה משה בסי' תתרכ בשם רבינו. וכן הביא נימוקים אלו בהגהות המנהגים לפורים אות י.
5. לטעם זה אין הכרח למול תיכף אחר קריאת התורה, דלטעם זה רק יש סמך שקודם קוראים בתורה, אבל אין שום רמז לסמוך לקריאת התורה.
6. כן דעת המהר"ש בסי' תנד והתרומת הדשן בסי' רסו והסכימו כן להלכה הפר"ח והגר"א, ראה משנ"ב סי' תרצ ס"ק יב.
7. מכאן עד סוף הסימן נמצא גם בסוף הלי מילה עיי"ש.

5

אמר מהר"י נ
 כשהיה מגיע לזמן
 שעשה עד עתה,
 [יד] בפ"ק דמגי
 מפרשים להאריכי
 סג"ל היה נוהג ל
 למפרע⁵ אסור לו
 הכי והכותב⁶ אי
 שאלו למהר
 דנתנה לכתב ל

להכות המן⁷ כמנהג⁸ פעם אחת פתח הקורא ברכת האל הרב אחר הקריאה
 טרם שכרכו איגרת המגילה, ונער בו מהר"י סג"ל והשתיקו⁹ עד שכרכו
 איגרת המגילה לכרך אחד והניחו¹⁰ לפניו ואז חזר והתחיל ובידך¹¹. וכן הלשון
 בממ"ג¹² חזור וכורכה ומברך¹³.

אמר מהר"י סג"ל נוהגים נוסח ברכת האל על פי הרוקה¹⁴: בא"י אמ"ה
 הרב את ריבנו וכו' עד החתימה בא"י הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם האל
 המושיע. ומה שכתוב בסידורים עוד פעמים האל לא נהגינו רק פעם אחת
 בסיום הברכה כדפרישי¹⁵. ובסימני א"י¹⁶ ובסימני אשר¹⁷ כתב האל
 בכל פעם ופעם.

[יג] אמר מהר"י סג"ל דברוקה אמר טעמא דחמש מאות איש צריכין להיות
 בנשימה אחת עם שמות הרשעים משום דעשרת בני המן היו שרי חמשים
 על אותן חמש מאות איש¹⁸. אמר מהר"י סג"ל מעשה במגנצא פעם אחת
 שהפסיק הקורא שלא הספיק לומר שמות הרשעים בנשימה אחת. והצריכוהו
 חכמי העיר לחזור לראש המגילה, וזה היה פורה ציבור בחנם דהיה די לו
 לחזורי לחמש מאות איש¹⁹.

שינויי נוסחאות

ה. אפילו פעם אחת (1). 1. העולם (א): כשמזכירין שמו (3): מה"ר שמעון בנו כתב דנראה לו זמנן כמנהג קהילת
 מנצח להכות או לדרוך⁵ (פא בגליון). ז. ראינו — מעשה — (2.1). ח. אומה לפני הקורא (3.1): אלנו על
 — המעמד — המגדל⁷ — ולא הזקיקו — ... (2.5.6. שכת). ט. מדקאמר בכל מקום / הספרים... (1).
 י. האל הרב את ריבנו כו' האל הנפרע כו' והיו ג' פעמים האל (1). יא. וכה"ג נמי באורח חיים¹² (1): הוספה:
 מליקוטי מהר"י וילא משמתחיל המגילה אין להפסיק עד אחר ברכה האחרונה (1). יב. אר"י¹⁵ וברא"ש¹⁶ (1).
 [יג] א. ונעשרת (5.6. שכת). ב. וכל אחד היה שר ופקיד על חמישים (2). ג. כמו שהצריכו רומינו (2).
 שכת). ד. ברוב כתי: הדול. ה. ולקרא שנים (1). ו. אמר מהר"ל דשלא לזוך הזקיקוהו (5.7). ז. את

שמות הרשעים לד ולהג
 (שכת). ז. מאל (5).
 והלכה (1.2.5.6).
 [יד] א. בחלק מכתבי:
 ההעמק ולא מנחון⁶, ו
 מה לא הזכירו / כתבו
 — ... (1.3).

דהיינו דווקא לכתחי
 במהר"ל עכ"ל, וכפ"י
 בהגהות על הבי"ה הי
 מדברי רבינו, הרי ל
 מאות איש, ונשאר צ'
 מ"מ טוב לחזור ולו
 בספר מקור חיים העי
 בדיעבד: במהר"ל ש
 וראה עוד בליקוט
 קורונויל, כו. ב. ... מ
 בנשימה שבין הפסו
 לדעתם ודאי מעכב:
 דהרמ"א הסתמך בו
 שבדיעבד יצא. וכמו
 הרמ"א, וכנראה מס
 וראה עוד בב"ח סי
 דברי רבינו ומש"ב ו
 3. כ"כ הד"מ בסי"
 שם ס"ק יז. [יש ל
 דלדעת רשב"ל יוצ

4. כ"כ הד"מ בשם רבינו (ע"פ נוסח כתי) בסי"י תרצ ומשם במג"א ס"ק יט ובמשנ"ב ס"ק נט.
5. ראה משנ"ב שם בשם היעב"ץ.
6. ראה בא"ר סי' תרצ ס"ק יד שכתב דרק אם לא אמר השם אפשר להפסיקו, אבל אם אמר השם אין להפסיקו, וכ"פ המשנ"ב שם ס"ק נו.
7. כ"כ בשם רבינו בהגהות המנהגים לפורים אות נו ובמטה משה סי' תתרה. וראה במג"א סי' תרצ ס"ק יט שכתב שיכול להניח את המגילה על מקומה ואח"כ לכרך. ובא"ר שם ס"ק יד הקשה דרבינו כתב מפורש (בנוסח הנדפס) "הניחו לפניו", וכן הסכימו הפוסקים ראה משנ"ב ס"ק נו.
8. עשין דרבנן ד.
9. כ"כ הד"מ בסי' תרצב בשם רבינו, וכן הסכימו הפוסקים. ראה משנ"ב סי' תרצ ס"ק נו ושם בשעה"צ.
10. סי' רלז.
11. ראה לעיל סי' ה הערה 6.
12. סי' תרצב בשם ר"ע.
13. צ"ל בספר אר"י ראה ח"ב סי' שעט. (ראה מהר"ש סי' קלב, ב).
14. ל.מ.
15. ראה הערה 13.
16. ברא"ש פ"ג דמגילה סוף סי' א כתב שלא אומרים האל וצ"ע.
17. [יג] 1. כ"כ הד"מ הארוך בסי' תרצ בשם רבינו. אולם ברוקח שלפנינו סי' רלז נמצא הטעם שהובא בגמ' מגילה טז, ב משום דנשמתיין יצאו ביחד. וראה במטה משה סי' תתרב ובכ"ח שם בד"ה לרבי ובט"ז ס"ק ט.
18. כתב הד"מ שם: וכתבו התוס' ספ"ק דמגילה

ע"פ ספר חובות ופסוקים

ב"ה
שאלות ותשובות
הוציא לאור
www.hebrewbooks.org
ע"פ חיים חש"ט

מילי דאבות

ח"א מבי' אאי' ההנהי'צ מרה משה ליב צילץ
וצוקיל ראבידקי' ניקאלמבורג יע"א.

ח"ב מבי' בנו אאי' ההנהי'צ מרה שמאל צילץ
וצוקיל אבדקי' יאקא ואחי' דאבידקי' נ"ש יע"א.
בשהמ"ח ס' מהרי"ש צילץ על התורה

ח"ג מבי' אאי' ההנהי'צ מרה ישראל דוד מרגליות
יפה וצוקיל אבדקי' בלוינג יע"א.
בשהמ"ח ס' שו"ת מחולת המתים שו"ת דר הבר
חוק למועדי יפה לקץ על התורה

ח"ד מבי' אאי' ההנהי'צ מרה מרדכי מרגליות
יפה וצוקיל רב דשים ח' בודאפעס יע"א.
בשהמ"ח ס' שאל לך את על ליב אותיות בדרך פורים

ח"ה מבי' בנו אמרר ההנהי'צ מרה משה ליב
יוסף מרגליות יפה וצוקיל אבדקי' ראנעני
דארף יע"א. בעהמ"ח קונטרס מצוה (וס' קונטרס
שוב אי ושאר חיבורים ע"דנ"ס בכת"י)

הוצאתי לאור בש"ס אני ח"ק וצוקיל
שמאל מרגליות יפה שלעזינגער
דונה פקלי' לזשע סארוואע יע"א
(מלוצקענאקא)

דפוס קמנט יקיימו ה"א מילי דאבות נפ"ק

מרגליות יפה וצוקיל רב דשים ח' בודאפעס יע"א

Handwritten signatures and notes at the bottom of the page.

דרוקקטען שטר מכירה הייסט עס: "קראפט" דיעוער מיעהטונג, ד"ה דורך דיעוער מיעהטונג ווייל אבער מאַנכעס דיעוער איסדרוקק אונסער שטאַנדליך איזט דארום איזט דער איסדרוקק "קראפט" אינטערלאסטען ווארדען אונד דייטליך געשריעבען. - וועגן יעמאנד אויף מעהרערע פלאַטצע חמין פערקראפט, אז וואָרע עס דאָס בעסטע אללע יענע פלאַטצע צו פערמיעהטען יעדאך אים נאטיגען פאלל, אז יעמאנד אויף דיע וואסער שיפפע אדער אין דען מהלען חמין לייענען האָט, וואָ ער אלזא ניכט דיע מאַכט האט דען פלאטין צו פערמיעהטען, אז קאנן ער נור איינען פלאטין אין זיינער וואהנונג פערמיעהטען דאָמיט עס נור מטלטלין אגב קרקע זיין זאלל אונד שרייבט: מיעהטעט דער... פאן... אוי ווי אונד דורך דיעוער מיעהטונג איבערגיבט אויף ה'... אוי ווי דאָס אייגענטומסרעכט אויף אללע דארט בעשינדליבען אוי ווי ווע אויך אויף אללע זיינע בראנטוויינע, דיע ער אויסער דיעוער שטאדט האט יעדען אייטער פער... אונד אויף אללען מאלין יעדען קרבעל פער... אונד אויף אללעס מעהל פער מעטערצענטען אוי ווי... .

סי' י"ג

שו"ת בענין הכאת המן וחיוב ערבה. שאלתם חס לשוכס, מה המכות האלה אשר הוכח בגית מאהביך הוא בית סי שחיבתין צו ערבות בהושענה רבה ומכין המן כפורים ואמנס על חיוב ערבה אשר מקובל מימי הנביאים לא בלא לחלוק אבל הכאת המן זה הוא רק מנהג שנמסר לחינוקות ע"ז יש לו להתרעס הרבה, והוא ה' מה ענינו, כי אם יש בה ענין למה נמסר לחינוקות, ג' למה נעשה כשעת קריאת המנילה הלא מבלבל לב השומע' ולכן עלינו לבטל המנהג הזה ולעקרו. - תשובה: בחנתי דבריכם אשר בעיניכם זר יחשב לחלוק על חיוב ערבה וקל בעיניכם לבטל הכאת המן, חדשו וגם חנינו כי הגם שחיוב ערבה ודאי המור הרבה יותר מן הכאת המן שהרי אנחנו עוקרי קביעות ר"ה שזה תיקון ויסוד המועדים כולם עבור חיוב ערבה, דהיינו אם חל ר"ה ביום אי אין קובעין צו ר"ה כדי שלא תחול יום חיוב ערבה בשבת וא"כ ודאי המור חיוב ערבה מאוד יותר מן מנהג הכאת המן הנמסר לחינוקות ואין מעכב כלל אם לא יעשה מ"מ היינו דוקא לאיש אשר יודה כי הוא נכון וראוי ולא יבוא לבטל או לחלוק עלי אבל לבטל שום מנהג ישראל אין חילוק בין אם יהי חיוב ערבה או יו"ט שני או הכאת המן כי כל החולק על מנהג ישראל נקרא זקן ממרא וע"ז אמרו הז"ל חומר בדברי סופרים מדברי חורה שכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה אפי' הולך ד"א שחריט בלא נט"א אמרו שחייב

שחייב מיתה והיינו גם על אופן הזה שיחלוק על הדבר הזה, אבל אם יודע לדברי חכמים שהוא נכון ורק שלא יהי נזהר בו לפי שעה חלילה לחייבו אפי' מכת מרדות וכ"ש מיתה רק שיש בו סכנה משום שינחל וראייו ויפחות של דבר הזה נתבאר בעיני נספרי שו"ת מחולת המחנים ושו"ת הר תבור, מדור בפני עצמו. ואמנם הכאת המן לברר מה ענינו אין לריך אתי לומר רק שהוא מנהג אשר נזכר בש"פ סי' תרי"ן וקיי"ל שמונהג הסוכות בשום פוסק אין לבטלו אפי' בשעת הדחק ודי בזה, מי"מ להסביר הדברים בעין יפה מה טוב שזכור לבאר ובהיות אשר כל דבר יש לו חמר ולורה ותכלית ופועל נחקור על מנהג הזה אלו הארבע שמות והוא: החמר, הוא מהות ענינו לקיים מצות עשה של זכירת עמלק אשר בתורה נאמר רק זכור ונוכל לומר במהשגה לבד ולמדו בגמי' שיהי ג"כ בדיבור, ובהיות שהמעשה שנעשה בפועל תתקיים הזכירה יותר ולזה למדו בגמי' מקרא דכתיב וזכרון בספר שיכתוב מגילת ספר על מעשה עמלק שהוא המן, וא"כ ה"ל מעשה כתיבה בפועל ונראה ג"כ עתה בשעת קריאתה מעשה המחייב בפועל כי ההכאה הוא סימן מלחמה על שם הכתוב מלחמה להי' בעמלק מדור דור וזה החמר ומהות ענינו לקיים מחייב בפועל ולא שחטטה שאני וזאת שהכאת המן הוא מן התורה אלא כך כונתה, כל ענין מחייב שאדם עושה הוא מקיים מ"ש דזכור וגם הכאה היא כחמת מהם ונהגו זה בשעת קריאת מגילה יען בגמי' למדו מקרא שנא' כתיבו' בספר דהיינו מגילה נקראת ספר, ומעשה קריאת המגילה הגם שהוא רק תקנת דרבנן מי"מ ענינו הוא מ"ש דאז' מחייב עמלק והתורה לכ"פ לריכי כונה דאם אין כונה אין זכירה וה"ל מתעסק ולכ"פ לא ילא אפי' למי' מזה א"ל כונה לא ילא מתעסק ואמנם פ"י ההכאה זכור המחייב ולא יהי מתעסק ומקיים כל המון עם מצות עשה דזכור אבל הקורא המגילה ולא זכור המחייב לא קיים כלל עשה דזכור, ואמנם עלמדת האורה הוא טעם המנהג יען שביארה התורה טעם מחייב עמלק על שלבש מידת אכזריות מאוד ונא רק לעקור זרע ישראל כאמור ויזכר כך כל הנחשלים אחריו שהוא רק למעט אברי הזרע כדי למעט זרעינו ח"ו, והנה ינו המן אחריו גם הוא נא לעקור את הכל ח"ו גם הטף כאמור בגזירתו טף ונשים ולכן הטף יעוררו לבדם למטה הזאת מדה כנגד מדה, ועוד למען יצו אשר לא שנוי הדת גורם השגחה ולא ישנאו שאר בעלי הדתות אפס זרע עמלק בלבדו כאשר מקובל אללינו אשר משפחה הזאת המה תמיד המליצים ישראל ולכן באה המלצה לשנוא אותן ומכלל הן אתה שומע לאו שאסור לשנוא שום אדם בין יהי ישראל או אינו ישראל זולת זרע עמלק בלבדו. — אמנם הפועל של מנהג הזה לפי הגרסה היא זולת שהי' בהסקמת יושבי לשכת הגזית והוא מצורר יען דקיי"ל שכל החולק על המנהג שתקנו בעלי לשכת הגזית נקרא זקן ממרא ונדע שהמגילה היתה נקראת כל ימי בית שני כי המעשה הזה הי' קודם בנין בית שני, ומעשה אס בזמן בעלי לשכת הגזית הי' קורי' המגילה ולא עשו הססק' בה בהכאת המן אי"כ הי' אסור לנו לצטל המנהג שלהם שנהגו שאין מפסיקין בה שזריך לכחילה לקרותי כאחד ואיכה

ואיכה יפסיקה זהבאה, איו מצואר כי עכ"פ גם צומן בעלי לשכת הנויח
 כברה' המנהג הזה, ואל תטעה בדברי שאני מפליג לומר שהוא תקנה
 מסנהדרין שהרי מצואר כצ"י וד"מ שהוא רק מנהג של מדינות ואינו תקנה.
 ואמנם רלוני רק לומר שגם אז הי' קהלות שנהגו בזה המנהג כי ללא כן
 אי אפשר לחדש נפרוביללא או נלרפת דבר חדש שלא הי' צימי סנהדרין
 להפסיק בין הקריאה אלא מסתמא גם אז הי' קהלות שהי' נוהגין כן, ואמנם
 נראה שמיד כותב המגילה כיון על מנהג הזה יען לא הי' יחוסו של מרדכי
 רק פעם הראשון בלבד כדרך כל כותבי ענין ואח"כ נזכר רק שם מרדכי
 בלתי יחוס ולמה נהמן שמורה לעקור זכרונו כפל את יחוחו כ"פ, מצואר
 אשר נכתוב כדי לעשות סימן מחיי' בהזכרת שמו ולכן נכפל יחוס' למוחז
 תמיד כל משפחתו בזכור יחוס' ואיכ מצואר אשר פועל של ענין או שהי'
 מרדכי ואסתר כותבי המגלה עלמס' או עכ"פ בעלי לשכת הנויח סנהדרין
 בית שני ולפינוי יתבאר שיש למנהג הזה יסוד צנמי סנהדרין ס"ד, והמ"א
 ז"ין צמ"ר גבי נכוכדנר, ואני מלאתי במדרש ר"י כד הי' נוטא להדין קרא
 אשר הגלה נכוכדנר הי' אמר שחיק עמי' מצואר שהי' ר"י מפסיק בזה
 במגילה ע"ש, וגם הוא מצואר בש"ע סי' תר"ן שאסיר ללעיג על מנהג הזה
 ולצטלו, ומ"ש צמ"א הכתי אחר מהרי"ל שלא הי' ח"ש להכות את המן
 הכי פירוש, המהרי"ל בעלמו לא הי' מכה המן אלא הייח לתינוקות, דאס"ד
 שלא הי' מכין אפי' החינוקות מאי קאנור הכתי מה הכנה יש בזה הלא
 הכתי אחר מהרי"ל משמעו כך, הליבור הי' מכין והוא הבין, אחר מהרי"ל
 ענמו שהוא לא הי' מכה המן וע"ז שייך לשון הכתי אחר מהרי"ל זה
 פשוט, והרב הגדול מו"ה מ"ה ברעזאורא כ"י אמר לפרש שהמהרי"ל נודע
 שהי' ש"ן וגם קרא המגילה בעלמו וכשעת הקריאה לא הקפיד לרמו לתינוקות
 להמתין כדי שיכו המן אלא הייח להם לעשות כמה שירצו זה שכי הכתי
 וכי וג"ו הפירוש נכון הוא, והנה תכלית המנהג הזה מלבד שהוא מורה
 בפועל על מחיית המלך שנהגת כל שעה ורגע וכל העושה מחיית עמלק
 מקיים מ"ע דאוי, ואחמור' מו"ה מרדכי ז"ל כשהי' מנסה הקולנוס כתב
 עמלק ומחה אותו לקיים מ"ע דזכור מכ"ש פעולה גדולה הזאת שהוא ודאי
 מ"ע אמנם בל"ה יש בזה כמה תכלות, בהיות אשר הקורא ענין גדול בפני
 רבים לריך לעשות איזה הפסקות זמן בין ענין לענין איזהו רגעים עכ"פ
 והוא למען לא ילאה הקורא בקורא זמן רב מבלעדי מנוחה כלל וגם שלא
 יסיח השומע את דעתו בזמן שמישה זה זמן רב ולכן תקנו הז"ל בזמן קריאה
 החורה סדרא דשבתא הגם שהוא קטן מן עגלת אההר ז' הפסקות וכן
 מנהג המדינה לעשות הפסקו' בכל דבר וענין הנקרא זמן רב כפי העס.
 והנה אמנם בקריאת המגלה קי"ל שצריך לקרותה כולה יחד' כאגרת מבלעדי
 הפסקה כלל אפי' בשתיקה וכדיעבד יולא' אבל לכתהילה לריך לקרות היחד'
 כאגרת, והטעה נ"ל משום שגם הזה לא הי' ייכר שום שינוי טבע כלל אבל
 הכל בדרך הטבע ממש, המלך הרג אשתו בעלת אוהבו המן ואח"כ הרג
 אוהבו בעלת אשתו האהובה עלי' יוחר וכן כל ענין וענין וא"כ נוכל לתלוח

הדברים

הדברים כל ענין כפני עלמו שהוא רק מקרה בעלמא, ואמנם כאשר נלרף → הכל ביחד ונראה רבוי המקרים וכלם באו על רגע בזמנם וחלו באו במקרי אחת ביום שאח"כ לא הי תקומה ח"ו ודוקא זה בלילה שרוב המן לתלות את מרדכי נדרה שנת המלך וכדומה אז ניבן שהוא גם ולא יודע הנס זאת ע"י לירוף כל המעשים תלומים יחד"י המה יגידו עדות אחת אשר היתה זאת עלת ה' בלבדו ולכן אם נעשה הפסקה לקרותה ענין ענין כפני ענמו אין אחד מהם גם בלבדו ולכן לריך לקרותה יחד"י כאגרת למען יזכר לנו הנס, ומה מאוד מחקו דברי חז"ל באמרתם כהג"ת, והוא ע"ד מחקר העיוני שכ' הרי בחיי שאנחנו אם נרצה לתלות מעשה הכורא שהם במקרה לבד נדמה לפינו אגרת נכתב לפינו והנה על כל אות בלבדו וכול לומר אשר במקרה נפל טיפת דיו ועשאה תמונה אות אחת אבל לא יפול במקרה שיהי' לו לירוף דברים ענין אגרת יחד"י וכן נמנעה הכורא כאשר נרא' הרבה פעולות אשר לענין אחד יחד"י יתאימו נדע נאמנה שהוא נעשה ע"י פועל כמו הרואה אגרת כתובה לפני שמבין שאי אפשר במקרה נובלעדי פועל מכיון ולזה רמזו באמרתם לריך לקרות יחד"י כאגרת והבן זה, אשר מעשה מגילה כל אחד כפ"ע נוכל לתלות במקרה אבל יחד"י בלירוף מעידים על הנס כאגרת ולכן אמרו שלריך לקרותה בלתי הפסקה למען שכל המעשה יחד"י יעיד לנו על הנס כאגרת. ומעשה לעשות שתיקה והפסקה במגילה אין נכון ולקרותו מבלעדי הפסק' ילזה לב השומע ויעף הקורא ולכן התחכמו לעשות הפסקות האלו בקשקוש הכאח המן, וככל זאת לא תהי' הפסקה בענין הנס כי עסוקים באותו ענין מחיי' ממש בפועל, וכן לומר פסוקי גאולי על שם ארור המן ברוך מרדכי למען יהי' אלו הפסקות במגילה ועסוקים באותו ענין.

+ תכלית ב' בהיות ששקלו חז"ל את קריאת המגילה בפלם מאזינים של לילה הראשונה של חג המנוח באמרתם להייב נשים בקריאת המגילה יען שאף הן הי' באותו נס, כשם שחייבות במנוח לילה של פסח הגם שהוא מ"ע שהז"ג יען שהי' ג"כ באותו נס ועיי' בזה פלוגת' הרשב"ם עם החוס' ואנן לשי' החוס' בע"פ קיימינן ולדידהו גם תינוקות באותו משקל ישו יען שגם הטף הי' באותו נס של המן, ומעשה כשם שתקנו חז"ל כמה תילי הלכות ודינים בלילה של פסח רק לעשות היכר לתינוקות והלא גם במקרא מגילה הי' הן התינוקות באותו הנס וראוי לעשות להן חיזה התעוררות והיכר ולזאת כאשר יעמדו בהשגחה יתירה עד שיגיע להם החור אשר יזכר שם יחוסו של אותו רשע למחות את שמו שיוכלו להכות ולקשקש מתוך שלא לשמה בא לשמה שישמעו את קריאת המגילה מלה במלה ולכן מסרו זאת דוקא לתינוקות כמו שתקנו לנו בסדר לילי פסח כמה הלכות רק להיכר התינוקות בלבד. ומעשה כיון שיש למהג הזה יסוד וטעם וסכרר ובררנו אשר כפי הנרא' הוא מימי הבית, דינו כמו כל מנהגי ישראל אשר הגם שמי אשר עובר על מנהג קטן לא יענש אפי' מכת מרדות, אבל החולק על מנהג ללעוג עלי' או לבטלו עושה איסור דאוריית' והוא יקרא זקן ממרא ומלגלג על דברי חכמים אשר אפילו רק החולך בשאט נפש לבלתי יאמין או לבילתי לקבל דבריהם שלא

לינך ד"א בלא נטילת ידים ג"כ חייב מיתח ח"ו, ולכן חלילה לנו ללעוג או
 לבטל המנהג הזה ובפרט שהוא מצוהר בש"ע להדיח שנהגו כן, ואני מלאחי
 סעד למנהג הזה בש"ס פי ד' מיתות דף ס"ד רבא אמר משורתא דפוריא
 כלומר ריקוד של פורים ופי' בערוך שהוא מנהג בכל ועילם בימי פסח
 הנחורים עושי' לורה כדמות המן ומצו' אותה ע"ש, והנה בגמ' קרו לה
 משורתא דפוריא מצוהר שגם בפורים לא בפסח בלבד נהגו כן בימי הגמ'
 ולכן נקרא משורתא דפוריא ועכ"פ מצוהר מנהג הזה בגמ' אשר בפורים
 ה"י עושי' חיזהו ריקוד על נורת המן לבנות אותו, והנה שמעתי מאדמו"ו
 הגאון מהרמ"ם ז"ל טעם נכון על הכאת המן יען שאנחנו עושים קריאת
 המגילה למחות עמלק ויוקשי' כי מעולם לא זכה עמלק לזכרון שמו כל כך
 פעמים רק ע"י קריאת המגילה עד שאמרו ימי הפורים חפי' בימי משיח
 לא יתבטלו וא"כ לא נמחה שמו, והנה אמנם אין זה זכרון כי הלא ח"א
 מצלעדי להזכירו למען דע ענין ההוא ולכן אנחנו מרעישים ומקשקשי' לומר
 אני אינו רוצה לשמוע שם זה כלל אבל מה נעשה ההכרח הוא עלי, והכל
 הוא רק להראות שאין אנחנו רוצים לשמוע שם זה ע"כ שמעתי, והנה אמנם
 באמת עיקר הטעם הוא לפע"ד יען כבר בארנו בטעם ז' של החופה בספרי
 שירת מחולת המחני' אשר פיעל הדמיון עושה רושם גדול בכל דבר ודבר
 ומלאו זה בכמה מקראות שניה הקצ"ה לעשות פעולת דומים לענין הכוונה
 לירות בקשת נגד ארם לאחר חן תשובה לה' בארם ולהשליך אבן נהר
 לסימן אשר ככה תשקע בכל, ומעתה מאחר שמהו עלינו למחות שם עמלק
 בפועל נזכרים ונעשים ולכן אנחנו עושים פועל הדמיון להכאת עמלק כי
 ההכא' הוא סימן מלחמה וכל פעולות הדמיון לסימן מלחמה עמלק לסימן
 שנוכה ב"ב ללחץ במלחמ' עמלק לע"ל, ושמעתי בדרך ואופן הזה מפי אדמו"ו
 הגאון מהרמ"ם ז"ל טעם לחיבוט ערבה הגם שהוא עפ"י חכמי האמת
 ומנהג נביאים יש בו סוד עמוק מ"מ מלוא להבינו גם ע"פ פשטות ולאח
 אמר יען שודע במדרש ובפיוט של סוכות שארבעה מינים שבלולב רומזי
 על ד' כחות בני אדם וד' בנים, האחרון הוא בו ריח וטעם זה לדיק גמור
 הלולב הגדול בלא טעם בעלמו ואמנם מחזיק הפרי הוא משל למחזיק לומדי
 חורה, ההדס יש בו ריח ולא טעם זה הבינוני, ואמנם הערבה בלא טעם
 ובלא ריח בין לילה היתה ובין לילה יבש ויבול עליה נמשל בה הרשע כערער
 בערבה, והנה ז' ימי החג הוא משל לשבעים שנות האדם אנחנו מקרבין
 הערבה זה רמז להרשע לשאר המינים להקריבו לעבודת ה' ולכן אנחנו
 מקריבי' שבעים סרים בחג הסוכות לכפר על כל שבעים אלות השבים אל
 ה', ואמנם ח"כ לוקחין ערבה בלבד לרמז על רשע שלא שב ונשאר יחידי
 הוא גוג ומגוג ועמלק ומכין אותו לאמור זה אין לו תקנה זולת מכות
 וחיבוט, ולפי' הכאת המן וחיבוט ערבה ענין אחד הוא סימן גילוח ישראל
 לע"ל חמון. —

שאלת

בעזה"י

שאלות ותשובות

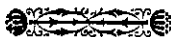
מהר"ם שיק

חלק יורה דעה וחושן משפט

כל הדבר הקשה אשר הביאו אל משה אאמ"ו כבוד הרב הגאון המובהק רבן של ישראל בוצינא קרישא כבוד קרושת שמו תפארתו מוה' משה שיק מברעזאווע זצוקל"הה • הי' רועה צאן קדשים עדת ה' דקהל יערנין ערך כ"ד שנה • ובק"ק חוסט זרחה שמשו קרוב לשמונה עשרה שנה ושם חלקת מחוקק ספון :

וזאת הברכה אשר השאיר אחריו • יותר מאלף שאלות ותשובות על ד' חלקי הש"ע • חיבור גדול על התרי"ג מצות • חידושים על רוב מס' הש"ס מדף לדף ממש • ועל רוב סוגיות הש"ס על כל סוגיא וסוגיא סטה קונטרסים • מלבד חידושי אנדה וספרי מוסר הרבה מאוד :

נדפס בהתאמצות והוצאות צאצאי המחבר ה"ה הרבני המופלג מוה' יוסף שיק בן המחבר והבחור החרוץ ושנון כמר אליהו • ואחיו הבחור חיים בני הרבני המופלג מוה' חיים שיק ז"ל בן המחבר זצוקל"ה :

נדפס בארץ ישראל
תשל"ב

ואשה
שראל
להם
תוכו
ימרב
אותו
נגלם
יתהם
ותנו
גחת
לנו
בו
ותו
עד
ו.

ובשעה שנחתמו אותן האגרות ונתנו ביד המן ויבוא
שמח הוא וכל בני חבורתו ופגעו במרדכי שהוא הולך
לפניהם וראה מרדכי שלשה תינוקות שהיו באים מבית
הספר ורץ מרדכי אחריהם וכשראה המן וכל חבורתו
שהיה רץ מרדכי אחרי התינוקות הלכו אחרי מרדכי
לדעת מה ישאל מרדכי מהם כיון שהגיע מרדכי אצל
התינוקות שאל לאחד מהם פסק לי פסוקיך אמר לו (משלי
ג. כה) אל תירא מפחד פתאום ומשואת רשעים כי תבא
פתח השני ואמר אני קריתי היום ובזה הפסוק עמדת
מבית הספר (ישעיה ת. י) 'עצו עצו ותפרו דברו דבר ולא
יקום כי עמנו אל' פתח השלישי ואמר (שם מו. ד) 'ועד
זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבל אני עשיתי ואני אשא
ואני אסבל ואמלט' כיון ששמע מרדכי כך שחק והיה
שמח שמחה גדולה אמר לו המן מה היא זאת השמחה

מסורת המדרש
ופגעו במרדכי וכו'
מדרש אב"ג פ"ד ולי"ש
כאן תחרנו (כה"ע).
פסוק לי פסוקיך ראה
חגיגה טו. גיטין נו.
סח. חולין עה. ועד
זקנה אני הוא מכילתא
יתרו (מס' דב"ר ז. יב.
פ"ה. דב"ר ז. יב.

ובשעה שנחתמו אותן האגרות ונתנו ביד המן — לשלחם לכל מדינות המלך אחרוורש.
ויבא — המן מבית המלך — שמח, הוא וכל בני חבורתו, ופגעו במרדכי שהוא הולך
לפניהם, וראה מרדכי שלשה תינוקות שהיו באים מבית הספר, ורץ מרדכי אחריהם,
והבינו שהוא רוצה לשאול מהם מה הפסוק השגור על פיהם שלמדו היום, כדי ללמוד מתוכו מה יהיה
לישראל, שאומות העולם יודעים מגורל זה (כבגייטין נו.), ואשר חכמי ישראל שואלים בו (שם סח.) ועיין
חגיגה טו.). וכשראה המן וכל חבורתו שהיה רץ מרדכי אחרי התינוקות הלכו אחרי מרדכי
לדעת מה ישאל מרדכי מהם — ומה יענו הם לו: כיון שהגיע מרדכי אצל התינוקות שאל
לאחד מהם: פסוק לי פסוקיך — השגורים בפ"ך היום, ששנתם לך היום מפי רבך, קרא לפני,
אמר לו — התינוק: "אל תירא מפחד פתאום ומשואת רשעים כי תבא", מרשעים
המפחידים את ישראל להביא עליהם פתאום שואה, להשמיד ולכלות, אין לנו להתירא, ומשגמר
הראשון — פתח השני, שלשלתם שאל (ו"ל"ש כאן, תתרי"ז), ושאלם אחד אחד, וזה שהיה קטן מן
הראשון, שהראשון למד כבר כתובים וזה למד עדיין נביאים, ואמר: אני קריתי היום — בנביא,
ובזה הפסוק עמדת מבית הספר, שהנביא מדבר אל העמים המבקשים להרע לישראל: "עצו
עצו ותופרו, דברו דבר ולא יקום, כי עמנו אל", ואחריו — פתח השלישי, שגם הוא למד
אותו היום בנביא, ובאותו ספר, ואמר — מה שהקב"ה אומר לישראל ביד נביאו על מה שהוא אשר
נשאם בחובה מאז ומעולם: "ועד זקנה אני הוא, ועד שיבה אני אסבל, אני עשיתי ואני
אשא ואני אסבל ואמלט" — ולא כאותם מן האומות האומרים (מכילתא יתרו, דבחדוש, פרשה ה.
עיי"ש), שכאלו "זקנתי" מלעמוד לישראל בצרתם, כבשר ודם שהוא מזקין (דב"ר ז. יב.), אלא תמיד
אשא ואסבל ואמלט, כאשר עשיתי בעבר! כיון ששמע מרדכי כך, "מיד" (ו"ל"ש שם), שחק, והיה
שמח שמחה גדולה, ששמע מהם תשובה, כמפי ה', שלא תבוא שואת המן, וה' יפר עצתו, ותשובה

מר
ית
—
ים
זם
א.
ם
ה
ר
א

מסורת המדרש

תחלה באלו התינוקות ראה להלן ט. ד.

יד. אמר ר' יצחק נפחא מדרש אביי פ"ד מדר"ש פניא נ"א, יליש כון תחרנו. (כה"ע.) אלהיהם של אלו שונא זמה וכו' סנהדרין צג. ק"ה ירושלמי סנהדרין פ"ד ה"ב ראה ע"ז ע"ה. וברש"י שם. פדר"א מט. ועשה להם משתה מגילה יב. שהש"ר ז"ת. לעיל ב. ה. פדר"א מט.

ששמחת לדברי התינוקות הללו אמר על בשורות טובות שבשורוני שלא אפחד מן העצה הרעה שיעצת עלינו מיד כעס המן הרשע ואמר אין אני שולח ידי תחלה אלא באלו התינוקות.

יד. (יח.) אמר רבי יצחק נפחא המן הרשע בעלילה גדולה בא על ישראל הדא הוא דכתיב (אסתר א. ה) 'ובמלואת הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה וגו'' ואין העם האמור כאן אלא ישראל הדא הוא דכתיב (דברים לג. כט) 'אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' וגו'' אמר המן לאחשורוש אלהיהם של אלו שונא זמה העמד להם זונות ועשה להם משתה וגזר

להמן שאמר באיולתו "אותו אלוה זקן הוא", כאמור למעלה. שלא כן יראה עתה הקב"ה. אמר לו המן — "למורכבי" (שם), מה היא זאת השמחה ששמחת לדברי התינוקות הללו? אמר — לו: על בשורות טובות שבשורוני, שלא אפחד מן העצה הרעה שיעצת עלינו; מיד כעס המן הרשע ואמר: אין אני שולח ידי תחלה אלא באלו התינוקות.

יד. ועל דרך שנדרש למעלה (בסימן הקודם בתחילתו): "אם על המלך טוב יכתב לאבדם", "אם" — שלא מיד הסכים המלך להמן והיה המן צריך לבקש לו תחבולות שיסכים, דרוש עתה. בפסוק זה עור, ועל דרש שנדרש למעלה (ג. ז.): "כל מקום שנאמר במגילה זו "המלך" סתם משמש קודש וחול", שהמן עשה תחבולה להביא שיהיה טוב על מלך מלכי המלכים להסכים לעצתו, וכאשר (ד"ה), אמר רבי יצחק נפחא: המן הרשע בעלילה גדולה בא על ישראל — לעורר עליהם את מידת הדין שלמעלה להסכים לעצתו, הדא הוא דכתיב — זהו שאמר הכתוב, למעלה במגילתנו בסעודת אחשורוש: "ובמלאת הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה... משתה שבעת ימים", ולא אמר "לכל הנמצאים" אלא "לכל העם הנמצאים", הוסיף חיבת "העם", לדרוש (ועיין לעיל ב. ה.): ואין "העם" האמור כאן אלא ישראל, שהם "העם", הידוע, הנבחר, עם הסגולה, הדא הוא דכתיב — זהו שאמר הכתוב: "אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה" מגן עזריך", ומשהזכיר "ישראל" היה לו די שיאמר "מי כמוך נושע בה", וידוע אני שמן העם ישראל הוא מדבר, ואמר "עם", לומר שהם הם "העם", כאמור, ולכן נאמר כאן בסעודה "העם", כאמור, לומר לך כי "יהודים היו שם באותה סעודה" (יל"ש כאן, תתרמ"ח), והגם שגדולי הדור שבישראל ברחו משושן באותה שעה כדי שלא יבארו לסעודה זו שהיא לרעתם וצרתם של ישראל, כנדרש למעלה (שם), מכל מקום היו שם יהודים, כאמור, וכך — אמר המן — באותה שעה — לאחשורוש — על ישראל: אלהיהם של אלו שונא זימה, וכדי לעורר חמתו עליהם — העמד להם זונות — במשתה הזה, שכן "מנהגן של מלכי מדי, כשהיו אוכלין ושותין היו מביאין לנשיהם, משחקות ומרקדות לפניהם, כדי לראות ביופי תאונן" (פרד"א, מט.), ושכן "דרך פרסיים למסור נשים לאכסנאים" (רש"י בע"ז

עליהם שיכבאו כ (אסתר שם, ח.) מרדכי כך עמדן בסעודתו של אח עליכם קטיגוריא לקטרג עליכם לו מרדכי והלכו כ שמונה עשר אלה ושתו ונשתכרו ו לפני הקדוש ברו מתי תדבק באמד אם רצונך אבד א לפניך אמר הקדו

עו: המתארחים אצלם ויאכלו וישתו, ויעשו (אסתר שם, ח.): "והשתיר — מי שירצה ויבא ומי לראות גם את זה, כדי ש כרחם הביאום" (יל"ש, שנ כאן "כרצון איש ואיש" (יפ"ע).

כיון שראה מרד של אחשורוש, שלא קטיגוריא — לפני הקב"ה — על עוונתו וכאשר — אמר רבי (שם), איש משושן הבין ונשתכרו ונתקלקלו אותה סעודה שעשה, ע ובכל אלה חטאו (יפ"ע), של עולם, עד מתי ה אם רצונך, אבד אוו הראשונים שעליהם ניתן מה תהא עליה, שאו

ז. ה. ל. צ. י. ב.

שאלות ותשובות

רבי עקיבה יוסף

לחד מתקיפי ארעא דישראל
הגאון הקדוש חכם הרזים צדיק יסוד עולם
רבי עקיבה יהוסף שלעזינגער זצוק"ל
המפורסם בספרו "לב העיברי"

חלק או"ח

ג

יצא לאור מכת"ק אשר השאיר אחריו ברכה
ובתוכם פנקסו "בן גיטל" ע"ש אמו הצדקנית ע"ה
עם תיקונים הערות והארות

ע"י מכון לב העיברי

שנת תשע"ז לפ"ק
פעיה"ק ירושלים ת"ז

בלבד, הלכך אם מפסיק בין פסוק לפסוק הרשות בידו, ושיעורו בין פסוק לפסוק ובין אמצע פסוק כדי נשימה לבד עכ"ל, הרי דמוכרח דמיירי בבעל קורא, ובכ"י מביא אין צריך לקרות כל סוף פסוק ותחילת פסוק בנשימה אחת, והרוקח כתב מנהג שלא לנשום בין פסוק לפסוק לפי שנקראת איגרת. והראב"ע כתב בפירושו (אסתר ט' כז) וז"ל בעבור שעזרא הסופר הפסיק הפסוקים ולא היה אחר שנים רבות ציוו חכמינו ז"ל שלא יפסוק הקורא אלא בסוף הפסוק עכ"ל ולא אבין לפרשו אם המכוון שהיה בידם לבטל תקנות עזרא, כמו שבטלו טבילת עזרא, ולא היה אחר שנים רבות, פירוש שלא נתפשט תקנתם בישראל וצריך ביאור.^ה

ועכ"פ אין זה חדש תחת השמש שהבעל קורא וגם הקהל אומרים עשרת בני המן בנשימה אחת, ומנהג ישראל תורה, והמסורה מכרעת, ואפילו בתפילין סומכים על המסורה יותר מן הכתובים ומן הש"ס כדמוכח בסנהדרין דף ד' ברש"י ותוס', על כן אין לזוז מן המסורה בכל מיני ראיות וסברות, והמסורה מכרעת.

7 ועל המנהג שנהגו להכות המן, ויש שרצו לבטלו, ואני תמה הלא זה כבר מובא בדרכי משה סימן תר"ץ וז"ל כתב אבן ירחי שנוהגים בצרפת ובמגענצא שהתינוקות לוקחים בידם אבנים חלקים ולכתוב עליהם המן, כשמזכיר הקורא המגילה המן, הם מקישים זו על זו למחות את שמו שנאמר שם רשעים ירקב, וכן איתא במדרש תמחה את זכר עמלק אפילו מעל עצים ומעל אבנים עכ"ל, וכן הוא בב"י בשם או"ת, ומסיים הרמ"א בסי' תר"צ סעי' י"ז ואין לבטל שום מנהג או ללעוג עליו כי לא לחינם נקבע עכ"ל. ומה שכתב הדרכי משה בשם המהרי"ל שלא הכה המן, לא ראינו אינו ראייה, ואולי דרס ברגליו, ודי אם לא עשה ברעש.^ה

ועל כן אל תזיזו ממנהג אבותיכם, והמפקפק על מנהגים אפילו בדרך פלפול צריך בדיקה אחריו,

ולפי"ז נ"ל שמותר להכניס רוח בעת אמירתו, ורק לא יוציא רוח, ולכן כתב בגמרא נשימה אחת, ולא נפיתח אחת, והכוונה שמותר להכניס רוח בעת אמרו, וא"כ יש לו זמן גם להפסיק אם יכול להכניס רוח וצ"ע.^ה

ודוגמה כנ"ל שמעתי בשם הרה"ג ר' אהרן ממט"ד זצ"ל^ה לפרש הגמרא בחולין ס"ו: דאיתא שם ולכתוב קשקשת ולא לכתוב סנפיר משום יגדיל תורה ויאדיר עיי"ש. ולא נודע פירושו, ופירש כי הוא זה להראות כח המסורה, להיפך דכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, ודי בקשקשת לחוד, וכל העולם יראו שכן הוא, ובוזה יגדיל כח החכמים, וזהו יגדיל תורה, תורת החכמים עכ"ד. וגם כאן העמידו חז"ל מנהגא היפך הכתוב, להודיע עד כמה יש אם למסורה ומנהג אבותינו בידינו.

העיבר"י

עוד מה שכתב בזה

על אשר שאל על מנהגא לומר עשרת בני המן בציבור, מנא לן לאומרם בציבור. כיון דכל הטעם הוא למימרא בנשימה אחת כגמרא במגילה דף ט"ז, וזה דוקא לבעל קורא,^ה אולם מדייק מדברי הגמרא דאיתא "למימרי" הרי דהוא מנהג על הציבור, משא"כ הבעל קורא צריך לקרוא כראוי, וכן מדייק מדברי הירושלמי במגילה פ"ג ה"ז צריך לאמרן בנפיתח אחת וכו' צריך לומר ארור המן ארורים בניו ע"כ, הרי דמדמה זה לאמירת ארור המן וזה הוא אמירת הציבור, א"כ גם אמירת עשרת בני המן הוא אמירת הציבור ולא הבעל קורא.

אמנם מתוס' במגילה דף ט"ז מוכח דהבעל קורא אמרו, מדכתב דביעבד יצא, ואם על אמירת הקהל אין לו ענין כלל למקרא מגילה, וכבר הקדימו בזה הקדמונים זצ"ל בטור סימן תר"ץ כתב וז"ל בנשימה אחת, ואין צריך אלא עשרת בני המן ועשרת

(ה) רבנו מחדש כאן דבר מחודש, דמותר להכניס אויר, והקפידא היא רק שלא להוציא אויר, ולא מצאתי להפוסקים שיבארו דבר זה מה זה נקרא נשימה אחת.

(ו) הגאון רבי אהרן זינגר אב"ד מאטערסדורף.

(ז) עיין בהערה א' בשם החיי אדם שמה שנוהגים הציבור לקרות עשרת בני המן הוא רק מנהגא, ומנהג זה כבר מוזכר בסידור יעב"ץ.

(ח) רבינו רוצה לבאר את דברי האבן עזרא שחז"ל רצו לבטל את הפסוקים שעשה עזרא, והיה כל המגילה בלי הפסוקים, אולם לא נתפשט תקנתם.

(ט) המג"א סקכ"ב האריך כבר בזה שאין לבטל המנהג, ורבינו כנראה מתרעם על אלו שרצו לבטל המנהג.

תנג

בענין הנוסח של שושנת יעקב וכן הנוסח של תפלת יקום פורקן בשבת

להמאה"ג בעל תל תלפיות יצ"ו^א

בנוסח שושנת יעקב אומרים ארורים כל הרשעים וכו', ואיך אינם יראים לומר כן, אחרי כי אפילו עובר על דברי סופרים נקרא רשע כדאיתא ביבמות דף ל' דאפילו כל העולם אומרים עליך צדיק אתה וכו', ולמה לנו לזנו מהנוסח המפורש בשו"ע או"ח סימן תר"צ סעיף ט"ז דאיתא שם צריך שיאמר ארורים כל עובדי אלילים ברוכים כל ישראל ע"כ, ואין עליה שום חולק, ואין עליה שום פרכא כל שהוא, ולמה לא יאמרו כן.

ב. באמירת יקום פורקן שאומרים בשבת איתא הנוסחא מכל מרעין בישין, נ"ל שצריך לומר ממרעין ובישין להיות ניצל מכל חלאים ומכל צרות אכ"ר.

העיבר"י

מה שהשיב רבינו להגרמ"ג אשר השיג עליו

בתל תלפיות^ב

להמאה"ג בעל תל תלפיות יצ"ו.^ג

על דבר כי בשנה הזאת תרס"ה בראשית השנה סימן ה' דרך ובא מהרמ"ג על דבר אשר הערותי, והביא בזה דכן הנוסח בסידורי האר"י, והנה סידור האר"י יש כמה מהם. והמבוררת עם סדר הכוונת הוא פה בכת"י עשר חלקים אשר מתפללים בהם המכוונים הי"ו, ואעתיק לך הנוסחא דאיתא שם עם

ואדרבה יש להשתדל להחזיר עטרה ליושנה כמה מנהגים המובא בשם הראשונים כמו גבי מילה בטור וב"י ושכחם.^ד

← ונ"ל הטעם ע"פ מדרש רבה אסתר (ז, יג) שאמר המן הרשע שחיק טמיה איני שולח יד אלא באלו התינוקות יע"ש. וכן בזה"ז כת המן ימ"ש אשר בפסל לועזית על תדב"ר תחילה שולחין ידם על כן המה נוקמין נקמתם לעקרו מן השורש כיר"א. וכן מביא בדרכי משה בשם הערוך דכל הבחורים עושים צורה כדמות המן קודם פורים, ובימי פורים עושים מדורה ותולין את הצורה לתוכה ועומדים סביבה ומזמרים, ויש להם טבעת תלוי בתוך האש שתולים בה הצורה וקופצים מצד האש לצד אחר, וזו הטבעת נקרא משמרתא דפוריא עכ"ל, ועתה לא נזכר ולא נעשה זה.

ועד"א עפ"י מה שכתב במדרש אפילו מעצים ואבנים כי דצח"ם קשורים זה בזה וע"י תיקון אדם מתוקן הכל, ולהיפך להיפך, כמו שבדור המבול גם הבהמות קלקלו דרכם והיה נצרך המחיה עד כדי מענית המחרישה, וע"כ גם את הבהמה תהרוגו ויתר שנתלה עליו עתידין ליתן את הדין, וזה סוד ולא תטמאו את הארץ וגו', וע"כ העמידו אבות העולם מזבחות בכל המקומות, לקשר דצח"ם לשמו הגדול יתברך, וע"כ זה לעומת זה נצטוו למחות את עמלק עם כל בהמה כדכתיב בשמואל (א, טו), וע"כ מפורש תמחה את זכר וגו' גם מעצים ואבנים שהוא צומח ודומם למחות כח עמלק מן כל הבריאה והיה תיקון כל הבריאה בכלליות ע"י צדיק יסוד עולם והיה ה' למלך על כל הארץ וגו'.

העיבר"י

(י) כנראה כוונתו להריח הדס בשעת המילה.

(א) תשובה זו נדפסה בתל תלפיות סיון תרס"ד מכתב י"ח בשינויים קצת עי"ש.

(ב) להבנת הדברים ראוי להעתיק הצריך לענינו מה שכתב שם הגאון רבי משה גינז אב"ד דק"ק קערעסטור ונדפס בתל תלפיות שנת תרס"ה מכתב ה' ובהם משיג על רבינו וז"ל שם, בתל תלפיות מחברת י"ב מכתב י"ח עסיק ובא הה"ג מוה"ר רבי עקיבה יוסף בתיקוני תפלה והאריך בנוסח שושנת יעקב וכו' אכן בתוס' מגילה דף ו' מייתי בשם הירושלמי ארורים כל הרשעים, וכן בטור שם, וכן בספר האשכול הלכות חנוכה ופורים סימן ט', ועיין שם בנחל אשכול, ועיין עוד במסכת סופרים, ובתוס' להגאון חיד"א שם דמייתי שינוי הנוסחאות בזה, וכתב ומנהגנו כנוסח הטור ואומרים ארורים כל הרשעים ברוכים כל היהודים, וכן הביא הנוסח רבינו האר"י ז"ל ופירש שם עפ"י דרך האמת, ואי משום תמיהתו הנ"ל, יש לומר כיון שנאמר "הרשעים" בה' הידיעה, ודאי משתעי רק ברשעים גמורים הידועים ומסומנים ברשעותם, ולא אותם שנקראים כך על דרך ההשאלה, ובענין בישין לפי פשוטו הוא התרגום של וחלאים רעים, דאם בישין הוא מילתא באפי נפשיה על צרות, הרי כבר הקדים לומר מכל עקא, עכ"ל הרב המשיג.

(ג) תשובת רבינו על השגת הגרמ"ג לא התפרסם בתל תלפיות הנ"ל.

שאלות והשובות
פרי השדה

חלק שלישי

זה ספר תולדות פרי מחשבותי אשר חנן ה' אותי. להשיב לשואלי
דהר במשא ומתן של הלכה ופלאולים בעניינים שונים ענתי ואמרתו;
בקוצר דעתי ;

אני הצעיר והשפל

אליעזר בן מהודיר אברהם דייטש

תוך עמי אנכי יושב קהל עדת ישרון

פה באגודה יצו

— בעהמ"ס תבואות השדה ו' חלקים, וס' חלקת השדה —

מודעה ! כל מקום שנמצא בספר זה שם עכרים או נוי וכו"ב. הכונה על האומות
הקדמונים, שלא הכירו לכורא שמים וארץ יתברך שמו ויהעלה, לא כן האומות
אשר אנהנו חוסים בצלם. הרי מחויבים אנהנו לררוש שלום המלכות יריה והמדינה,
בכתוב (ירמ' כ"ט ז') ודרשו את שלום העיר ונו' כי בשלומה יהי לכם שלום ;
(ועיין שואל ומשיב מהדורא ג' היא סימן ג').

שנת תער"ג לפ"ק.

נדפס ברפום המשובח של מו"ה מאיר סג"ל ראוענבוים נ"ו בפאקש.

האדרעססע להמחבר :
E. DEUTSCH Oberrabbiner BONYHÁD (Com Tolna) Ungarn.

המגילה צדדים ומקום שקול המולה והרעש אשר צדיהכני
ע"י המנהג של הכחש הנוצח צדדי ארץ סימן
הר"ל סעיף י"ז זה לא יכולים לקבול, ויש שאומרים שהיא
חילול כבוד צדיהכני על כן נקשרו אחרו רבים מאד
עדתו וגם חיזה בני תורה זכיהם שיקדים לבטל זה
המנהג, והגם שנוע"כ כ"י מילין דבר זמני עלה זכרו
לאשר המנהג אין לו שרש צד"ק וכמו דמילי שחכמים
הקלו בחיזה עניינים במקום פקידה, איכ היכ אולי יש
להקל לבטל זה המנהג כדי שלא יהיו הרבה כעננים
מלבא לביהכניס לשמוע וקרא מגילה צדדים ? —

הדבר

פשוט שצודאי אין לבטל מנהג כזה, ולא
לחכם הופיע דוח הקודש צד"ק מדרשו של
הרמ"א שלאחר שהביא זה המנהג ומקיים ואין לבטל שום
מנהג וכ"י ולמה לא כחז כן במקום אחר ג"כ כגון בסימן
הל"ב סוף סעיף ז' שכתב ומהגים להניח פתח חיצן
וכ"י ולא כתב שאין לבטל, ואדרבה כתב ומיהו אם לא
נחן לא עכב, וכאן כחז ואין לבטל אלא ודאי כיון
שידוע שכל מחבר אשר כוננו לט"ס רוח ד' דבר צד"ק
וצפרט אדוניו הרמ"א אשר כל צד"ק ישראל כשעני עליו
ידע שיהיו הרבה חכמים אשר ילעגו על זה המנהג או
שיאמרו שקול הרעש לללה בראש וזאת הזהיר כאן
באזהרה כפולה ומכופלת שלא לבטל, — ומה שאומרים
חיזה חכמים שהיא כמעט חילול כבוד צדיהכני אם קרו
לא שנו ולא ראו משנה מפורשת במ"י תנוד פרק ד'
משנה ה' מירוחו היו שומעין קול שער הגדול שנסחה,
מירוחו היו שומעין קול המגריפה וכ"י, ולא"ז לורך ספר
לבו ההכח אלו הדברים דמה כ"י לדיכא זנה, אלא דספר
לבו שאע"כ שהיה ע"י קול רעש גדול עד שאפילו ציריחו
שהיה רחוק עשרה פרסאות משם היה כשומע וגם עוד
הוקיפו לה שכן קטין עשה מוכחו לכיור וכשומע אחריו
קול רעש גדול בכל זמנה לא לללו אזהרה וגם לא אמרו
שהיא חילול כבוד צדיהכני ח"י כי כל דבר אשר הוא רק
חיזה הכנה או קנין לחיזה מולו ג"כ חביב מאוד לפני
הקצ"ה, ומי שראה צדיהכני מ"ש בפרים הקדושים ישער
קלה צד"ק שכלו כמה היא חביב לפני הקצ"ה עבודה
נקול בלא דבור, חוץ לה שהכונה צד"ק לבטל כח הקליפות
והקטי"א ר"ל וכונתו בחיזה ארור הוון או צהבחת הוון
לא רק על הוון שהיה צד"ק אשורוש כ"י עלמחיו כזר בשחקו
אלא הכוונה על כח הקליפה אשר גובר בכל עת ובכל זמן
צדדיהכני ר"ל ח"י להשגיח אכדו ע"י קול ודבור דבור היא קריאת
המגילה וקול היא ההבחה הוון, וקול ודבור הם יחד שמה
הקדושים וכמו כן היה במקדש ע"י כלים האלו עשה
רעש גדול וזה היה לשמחה בכל השלמות להגביר כח
הקדושה, ויאמרו נח האכנים האלו אשר כזרה אונס
משומע הרעש של הכחה הוון אשר היא עכ"כ שירי מולו כמו
שומלנו כמות מולו שהיה רק שירי מולו ומ"י מעכבים
אם הפרעניות כגון קמיכה ותמפה למ"ד חינה מעכבה
או כעננים בלולב (ע"יין מק"י סוכה ל"ז ע"כ) ואם כן
הכחת הוון אם חינה מולו גמורה עכ"כ בכלל שירי מולו
היא וכדאי היא לעכב הפרעניות, ואיך כזרה אונס כל כך
לסלק מ"י הדרכ אשר היא דרכה של תורה, ולמה לא
יקפידו אלו האכנים שהולכים לבתי טרטריות ולצדדי
שחק שמכים כף אל כף בקול הדרה, וישומעו אחרים
קול רעש גדול מנים ומנחון בטרם כופרים צהורה
וצמלות ולא יעפו ולא יגעו ליטב שם כמה שעות,
והרבה חכמים יש אשר רק מנשיה מקפידים על הכחה
הוון לפי ע"י נמשך קריאת המגילה יותר קלה כי החוץ
ל"ך להמתין שלא לקרוה עד שיפסק קול ההבחה כדי
שישמעו כל העם קריאת המגילה אשר ע"כ דולים לבטל

המנהג הזה, והגם שאין לו שרש צד"ק מ"י הרמ"א
לדעת מונטה דמ"י תנוד הילי שצמקום המקדש היה
עוד רעש יותר גדול ומוקמתה היא ג"כ ונעניי עבודה כי
לא נחם השומעו ההכח זה הדבר ע"כ צודאי לא
יכח לבטל זה המנהג, רק יכולים להעמיד חיזה אם אכל
התיקות שלא יאריכו יותר מראי צהבחת הוון שלא יבא
הדבר לחוק ח"י. (וע"יין צד"ק הלכה למשה קיוון ל"ג))
וצד"ק ח"י צד"ק ישראל כי אם ישמו על לבם ענין
הכחה הוון שהיא דבר גדול ושהיא שירי מולו עכ"כ
שהיא כדאי לעכב הפרעניות צודאי יסכימו כולם ולא
יחלב שום ח"י למחוח דבר כזה כי מי ימחה ולעשות
דבר שיוכל לעכב הפרעניות, וצד"ק זה יתבטלו כח
הקליפות ויגביר כח הקדושה וקין ישראל יתרום למנון
כבוד שמו הגדול יח"ש ויחמלה. [שוב הראה לי חב"י
הרז מ"י יוסף דברין כ"י צד"ק מ"י מ"י י"ד
קיוון ר"י שומלפל שם עם צד"ק מ"י מ"י צד"ק
זה, וד"ק להביא דאי מ"י מ"י מ"י קיוון ח"י ק"י
י"י שלא לחוש כל כך להחזיק המנהג, ולענין ח"י מוכחה
מה דה"י כחז רק שהמ"י לא היה חושש להכוח
הוון כלומר בכל פעם שהרבה פעמים קראו הוון ולא
היו מכים, עכ"כ לבטל המנהג לגמרי ח"י אי אפשר
דמושם זה ומקיים שם המג"א ועכ"כ כשמוכין הוון וכ"י
כונחו ולבטל לגמרי ודאי חקור כמ"י שם הרמ"א
צעלמו, וה"י דל"י דהקורא מותר לקרוה לפעמים
אפי' לא ירמו להכוח הוון מ"י כשמוכין כלומר כיון
שלבטל לגמרי ודאי אי אפשר ע"כ כשמוכין הוון ל"ך
לשחק, וד"יין]. —

והנלע"ד כתבתי אור ליום ה' י"ד אדר שני
חרכ"ה לפ"ק פ"ק באג"האר יע"א.

אליעזר דייטש.

— סימן ב"ג —

שמחת פורים לכבוד חזוני י"ג הרז התאזה"ג
ח"יין וצ"י כ"י נטע קדושים וכ"י מ"י
יוסף שפירא כ"י ח"יין דק"י דינאב יע"א.

יקרת מכתבו הגיענו והגני ערוד גדול כעת ולא
ידעתי למה יצא מנחתק לחנו הלא יש
צמדיכחו רבים גדולים, אונס לאשר שילב דבר הלכה
לא חסוב פ"י ריקה, ע"י השאלה שאז"ה צ"י ק"י
יער לקלון עלים ולפסול קורות מלאכה ח"יין חוון
איך יתנהגו צד"ק כי יש הפקר גדול אם המלאכה
תפסק צד"ק? כ"ל שאין כאן היחר אחר רק שיהנו
המלאכה לפועלים ג"יין בקבולה, והשכירי יום ג"כ יהיו
של האוון דה"יין האוכיערנעמער יהיה שובל עליו
משכורחם שלא יהיה להם שייכות להישראלים, כי לעש"י
שוחפות עם עכ"כ צהורה עימה כזר כחז הג"יין
צד"ק דבר ח"יין ח"יין קיוון ו' רכל שהשכירי יום
מושכרים לישראל איכ אדעתה לישראל עושים וטודאי
חקור משא"כ אם האוון שבושה בקבולה הוא שוכר
פועלים איכ הפועלים עושים אדעתה דהתקבל שהוא
ג"יין ולא אדעתה לישראל, והחילוק בין קבולה לשכיר יום
היא פ"יין דשכיר יום ה"יין כמו שהישראל מולו לג"יין
לעשות מלאכה והגם שהעכ"כ ג"כ רק עושה אדעתה
דכפ"ה צד"ק השכיר שוה"כ"י לו מ"יין היא עושה
בשליחות ישראל משא"כ בקבולה כיון שאינו מחייב
לעשות צד"ק ג"כ רק משום כדי שירוח יותר עושה
צד"ק ג"כ איכ לא מקרי שלוחו של ישראל כלל, וע"יין
ח"יין

22

Isaac Tyrnai, 15th

ספר המנהגים

לרבינו אייזיק טירנא

יוצא לאור על פי כתבי יד ודפוסים
עם שינויי נוסחאות, ציוני מקורות, הערות, מפתחות ומבוא

מאת

שלמה י. שפיצר

מפעל תורת חכמי אשכנז

מכון ירושלים — תשל"ט

והנפרע וכו'. כך נ כתוב איפכא. והו המושיע 13), ואין להודיע וכו'. ויא חרבונא זכור לטוב ואם [חל] במוצאי קדוש, הבדלה קדי צדתך צדק אבל או לחולה (נט) אין

13) "הל-ל הנושיע שלם לפני הנזלה.

14) ואין אומרים שהוא סמוך לפסוק

15) מספקא ליה

תשע"ט). ונקראה נ

ממתינין לגשים. ואנ

ראבי"ה (מגילה סי

אדם שיצא כבר וק

פ"ק דמגילה סי ב)

16) אבל אין לו

וכן מיימוני פ"א ב

1) הדין דיש לפשוט המ סי' תר"ז נשם רב האוי דמגילה סי' ז', נמרדכי סי' ז', נחשונות מהרי"ל פושט, ולא שאר הצינור. דמגילה הל' י"ג, ושם שם סק"ז ונשער הל' נר"ה נש"ה סי' ו', נפ נמרדכי שם סי' תה"ה, הפסוקים שצ"ח רבינו ש וצ"ח סי' תר"ז ס נפסק נשאו"ע שם סט ע"ש. נש"כ רבינו דו והשוה מהר"ק סי' י

לפי שאין אומרים בקשה בהודאה. וקדיש שלם ה). ופושט המגילה כאיגרת, (נד) ומברך על מקרא מגילה, ושעשה נסים ושהחיינו, וכן בשחרית. והקהל אומרים (נה) איש יהודי, ומרדכי יצא, ליהודים, כי מרדכי היהודי וכו' (11). ואז (נו) גולל (נז) קצת גי' 12): כן בסמ"ג שכורך כולה, וסימני אשרי כתב שאין לכרוך אותה מיד, גי'. ומברך ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם הרב את ריבנו, ואין אומרים האל כיון שאמר אלהינו, ואומר הדין את דינינו והנזקם וכו' והמשלם וכו'

11) נדפוסים הוסיפו: ושלית לנור חזר כל אהר. 12) הג"ה זו נשולי כת"י א, ונמלאת בכל הדפוסים נהגות המנהגים לות נ"ו.

הגהות המנהגים

17) איתא במסכת סופרים (פי"ד הל' ד'): כל ה' מגילות אם הם כתובים כמגילה מברך על מקרא מגילה, אבל אם הם כתובים בין הכתובים מברך על מקרא כתובים. והקורא בנביאים מברך על כתבי הקודש, צורכיר בהלכות מגילה סי' קמ"ו (הג"ה צ"ו). ובמסכת סופרים בענין אחר. ושפיר דמי שראובן יברך בין מלפניה ובין מלאחריה ושמעון יקרא, והכי איתא בתוספתא (מגילה פ"ב הל' ב'), מאו"ז (ח"ב סי' שע"ט).

18) ותקנו בשביל התינוקות כדי שלא יישנו שאף הם חייבים במקרא מגילה. והא דנוהגין להקיש כשזוכרין המן הוא בשביל התינוקות שאין יודעין לומר שם רשעים ירקב (משלי י, ז), כי הוא חיוב לומר כשזוכרין רשע. אי נמי והיה אם בן הכות הרשע (דברים כה, ב) סוף היבות המן. ומנענעין המגילה כשאומר האגרת הזאת (אסתר ט, כו).

וכן בברכת ס"ת כשאומר ונתן לנו את תורתו ובברכה אחרונה כשאומר תורת אמת. 19) ופעם אחת התחיל החזן בברכה קודם שגללו, וגער בו מהרי"ל עד אשר (ברכו כולם) כרכו כולה והניחוהו אצל הקורא על המגדל, ואז הוסיפו לחזור להתחיל ולברך.

20) כן מסיק שכורך כולה. וסימני אשר"י כתב (קיצור פסקי הרא"ש פ"א דמגילה סי' ז') שאין לכרוך אותה מיד. ואין להפסיק בדברים בטלים וגם לא יפסיק רק כדי נשימה בין באמצע פסוק בין בין פסוק לפסוק משום דחייב לקרות כאיגרת. ועשרת בני המן בנשימה אחת משום דבהדי הדדי נפקי נשמתיהו. הקשה הר"ר משה אמאי אין המגילה דוחה שבת מק"ו: ומה עבודה שדוחה שבת מגילה דוחה אותה כדאיתא בפ"ק דמגילה ג, א) אפילו כהנים בעבודתן וכו' שבת שנדחית מפני עבודה אינו דין וכו'. ותירץ הר"ר דוד מת מצוה יוכיח שדוחה את העבודה ואת המגילה ואינו דוחה שבת.

אם הל פורים נשנת או יום א', ראה הערה הקודמת. ה) אמירת על הנסים נפורים — הוציא נטור נס' תר"ג, וראה שם ונס' תרפ"ז לגבי מי שטעה ולא אמר, ועיין לעיל במהג' של הנוכה הערה י"א. הנוצח כאן נגליון נשם הנוכח לא מלחתי. אמירת קדיש שלם לאחר ההפילה — נפסק נשם רבינו נונ"ה סי' תר"ו, (ומניח נס דעות אחרות).

זה השער לדי
צדיקים יבואו בו

חידושי הלכות, הגהות ונימוקים,
על שולחן ערוך אורח חיים

מאת גאון עוזינו, רוח אפינו משיח ד', שר התורה,
קודש הקדשים, רבשכבה"ג, אור עולם, ארמו"ר מרן
מוהר"ר חיים אלעזר שפירא זצלה"ה זי"ע
האב"ד ור"מ דק"ק מונקאטש והגלילות יע"א

בעל המחבר ס' שו"ת מנחת אלעזר, אות חיים ושלום, דברי תורה, עולת תמיד, חמשה מאמרות,
חיים ושלום (על התורה), דרכי תשובה (על הלכות מקואות ונדה), שער יששכר, ועוד חיבורים.

ירושלים עיה"ק תוכב"א
הודש שבט, ה'תשמ"ד

בעזה"ש"ת

ספר

אמרי ברוך

סובב וחולך בעניני "מנהג"
ובחוקותיהם לא תלכו
תוקף המנהג בהלכה

כולל:

עניני לא תגדודו
כללי מנהגים הנוהגים בסדר היום ובמועדים

מאת

ברוך חיים סיימאן
ר"מ בישיבת רבנו יצחק אלחנן

נוא יארק • תשע"ה לפ"ק

(בסימן תרצ"ב סע' ב') דאין לשוח בעוד שקורין אותה, וכן לעיל בסימן זה (סע' ב'), ועיין שם במג"א (סק"ז) בשם הבית יוסף דהשומע גם בדיעבד לא יצא שם אם הפסיק וכו', ואם יאמר בכל עת שקוראין המן שם רשעים ירקב הוי כאלו משנה לשון הפסוקים בכל עת וכאלו קורא בכל פעם סמוך לחיבת המן שם רשעים ירקב, וזה שינוי גדול בקראי ויש לומר דלא יצא, וגם לא נהגו כן כלל לומר שם רשעים ירקב. (רק להכות קצת ברגל לרמוז בכל עת להכאת החינוקות כשמזכירים שמו לקיים מנהג ישראל מדברי הז"ל. (אסתר רבה פ"ו, ד) ומדקדקים שלא להפסיק בפה באמירת הנזכר לעיל). הרי דהעיר המנחת אלעזר מב' צדדים, חדא דאין לומר ושם רשעים ירקב שהרי השומע אסור לדבר בשעת המגילה ואפילו בדיעבד לא יצא. אמנם, לכאורה מצד זה אין לתמוה, שהרי דברי המג"א אמורים היכא דהבעל קורא ממשיך לקרוא בזמן שהשומע מדבר אבל מסתמא כשנוהגין לומר ושם רשעים ירקב הבעל קורא פוסק מלקרוא לתת זמן לקהל לומר שם רשעים ירקב.

אולם הטענה השניה של המנחת אלעזר היא שאם אומר ושם רשעים ירקב כששומע המן באמצע הפסוק הרי זה קורא שם רשעים ירקב באמצע פסוק ומשנה את הפסוק ע"י תוספת מלים אלו. והוסיף שם בזה"ל, ושמעתי בלחש מאאמו"ר הגה"ק זי"ע שהיה אומר אחר קריאתו ויתלו את המן וגו' וחמת המלך שככה, כן יאבדו כל אויבך ה' (שופטים ה', ל"א) והגיד לי כי זה מנהג אבותינו הג' הקדושים ז"ל דור אחר דור. אבל זהו כמו בקריאת שמע שמוותר לענות בין הפרקים ומפני הכבוד. וגם הכא הוי לצורך והוא במקום פתוחה ולא חמיר מקריאת שמע, מה שאין כן לענות ולהפסיק בכל עת באמצע הפסוק כשקורים המן בודאי יש לומר דהוא הפסק, וצריך עיון, עכ"ל.

הרי דהביא מנהג קדום שאחרי קריאת הפסוק (פרק ז' פסוק י') ויתלו את המן על העץ אשר הכין למרדכי וחמת המלך שככה אמרו הפסוק בשופטים (ה', ל"א) כן יאבדו כל אויבך ה' וזה לא באמצע הפסוק אלא הוי אחרי הפרשה. ואפשר לומר שהמנהג לומר ושם רשעים ירקב בכל פעם שמזכיר המן היה נהוג לומר אחר גמר הפסוק.

7 ו עוד יש לבאר שבתחלה היו אומרים שם רשעים ירקב באמצע הפסוק ולא נחשב להפסק כיון דהוי כמאמר מוסגר בפני עצמו שהרי איתא בשו"ע

(או"ח סי' ס"ו)
הפסוק והוי צו
הפסוק משום
אלעזר.

ונראה שכ
כיון שלא היו
גם הגדולים ע

עיין בשו"ע
ואם שח צרין
דברים שמברכ
או לפתן, חנו
לברך. הגה; ו

ד"ה ומכל מק
לבהמה. וכן ו
משם ספר הא
הביא בסי' רע
הבהמה הוא ז
אסמכתא נע'
שיאכל קודם י
ואכלת], ולפי
מהפוסקים הנ

הרי דהר
והביאור הלכו
שמאכיל לבה
בודאי יפסיק
ואם זה רק א
ולפי"ז י
קבלה אז יפכ
מוטב שלא י

(או"ח סי' ס"ו סע' א') שבאמצע משיב שלום לאדם נכבד ואפילו באמצע הפסוק והוי צורך הקריאה, ושוב הקפידו לכתחילה שלא להפסיק באמצע הפסוק משום שלא לשנות מטבע הפסוק וכמו שביאר הגאון בעל מנחת אלעזר.

ונראה שכיון שהתינוקות תמיד היו מכים בשמיעת המן באמצע הפסוק כיון שלא היו יכולים לומר ושם רשעים ירקב וכמו שנתבאר לעיל התחילו גם הגדולים שלא להחמיר שלא להפסיק באמצע הפסוק.

דברי הרמ"א בנוגע להפסיק במקום צורך

עיינ בשו"ע (סי' קס"ז סע' ו') יאכל מיד ולא ישיח בין ברכה לאכילה ואם שח צריך לחזור ולברך, אלא אם כן היתה השיחה בדברים מענין דברים שמברכין עליו, כגון שבירך על הפת וקודם שאכל. אמר הביאו מלח או לפת, תנו לפלוני לאכול, תנו מאכל לבהמה, וכיוצא באלו, אינו צריך לברך. הגה; ומכל מקום לכתחילה לא יפסיק כלל. ובביאור הלכה (שם ד"ה ומכל מקום לכתחילה לא יפסיק כלל) כתב וז"ל, היינו אפילו בתנו לבהמה. וכן משמע מסתימת הכל בו וכן הביא בשו"ע ברכה (ס"ק א') משם ספר האורה, וכן מוכח בבה"ג ובספר האשכול, ע"ש. והנה המג"א הביא בסי' רע"א (ס"ק י"ב) בשם תשובת מהר"ם (סי' שב) דלאכול קודם הבהמה הוא איסור דאורייתא ומשמע דסבירא ליה דהוא דרשה גמורה ולא אסמכתא [ע' גמ' ברכות (דף מ.) אמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו שנאמר ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת], ולפי זה פשוט דאפילו בדרך המוציא צריך להפסיק, אבל מהפוסקים הנ"ל מוכח דלא סבירא להו הכי וכו', עכ"ל.

הרי דהרמ"א נקט שאפילו לצורך לא יפסיק בין המוציא לאכילה. והביאור הלכה נקט לגבי הפסק שלא יעבור על האיסור של אכילה קודם שמאכיל לבהמתו תלוי אם איסור זה הוי דרשה גמורה כשיטת המג"א, אז בודאי יפסיק כדי שלא יעבור על האיסור של אכילה קודם אכילת בהמתו, ואם זה רק אסמכתא אז לכתחילה לא יפסיק.

ולפי"ז י"ל שאם הדין של אמירת שם רשעים ירקב הוי דין מדברי קבלה אז יפסיק אפילו באמצע המגילה. אולם אם הדין הוא אסמכתא אז מוטב שלא יפסיק.